

TE

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

VARMAN
ERIKOISLÄÄKÄRI
MARI ANTTI-POIKA:

.....

SAIRAU- POISSAOLOT RISKI TERVEYDELLE

LIITE:
TYÖELÄKELAITOSTEN
TILINPÄÄTÖSTIEDOT
2010

Vain neljän prosentin tähden

Väärinkäsitykset ovat sitkeätä sorttia. Sellainen kun pääsee pesimään julkisuuteen, leviää virheellinen käsitys kulovalkean lailla.

Maailma on täynnä kaikenlaisia hassuja ja ällistytävän pysyviä olettamuksia, joiden todenmukaisuutta voi vähintään vahvasti epäillä. Kyllä kansa tietää, että ruotsinkieliset ovat etuoikeutettuja ja maahanmuuttajat laiskoja. Naiset tekevät päätökset tunteen vallassa, kun taas miehet eivät puhu mistään mitään. Tällaiset kvasitotuudet kestävät, vaikka tutkittu tieto mitä kertoisi.

Yksi julkisuuteen kovaa vauhtia pesiytyvästä väärinkäsityksestä liittyy työeläkesijoitusten neljän prosentin tuotto-oletukseen. Vaikka tuo maaginen neljä prosenttia on vain mallilaskelmassa käytetty perusvaihtoehto, on se monessa mediassa kääntynyt tuottovaatimukseksi. Kaiken lisäksi neljä prosenttia on ehkä tarkoitushakuisestikin käsitetty tavoitteeksi, johon pitäisi vuosittain ylittää.

Hurjimmat äänenpainot vaativat, että sijoitustoiminta pitäisi siirtää muualle työeläkevakuuttajien hallinnasta. Parempaa sijoitustuottoa kun kuulemma saa vaikkapa keskittämällä kaikki työeläkerahat Kaukoitään.

Neljän prosentin kotipesä sijaitsee Eläketurvakeskuksessa, joten sallittakoon sille nyt muutama palstamilli läpivalaisua.

Työeläkkeiden rahoituksen kehitystä ennakoidaan laskelmilla, joita tekee joukko asiantuntijoita. Näiden laskelmien avulla arvioidaan esimerkiksi, miten käy työeläkemaksun millaisillakin sijoitustuotoilla.

Eteenpäin katsova tuotto-oletus on vaihdellut vuosien saatossa. 1990-luvulla tuotto-oletus oli kolme prosenttia ja vuosina 2002–2004 se oli 3,5 prosenttia. Kulloinkin käytettyjen oletusten nousut ovat perustuneet lakimuutoksiin, jotka ovat mahdollistaneet työeläkevakuuttajille aikaisempaa riskipitoisempaa ja tuotto-odotuksiltaan korkeampaa sijoitustoimintaa. Myös eri sijoitustyyppien toteutuneet ja odotettavissa olevat tuotot vaikuttavat mallilaskelmiin.

Todellisessa elämässä työeläkesijoitusten reaalitytuotot ovat vaihdelleet väljempien sijoitussäännösten eli neljäntoista viimeisen vuoden aikana 14,6 prosentin ja -17,8 prosentin välillä. Aikamoinen haarukka, joka on kuitenkin tuottanut keskimääräiseksi reaalitytuotoksi 4,4 prosenttia. Pitkien vastuiden työeläkkeessä ei toden totta kannata tuijottaa vain muutamaa lähivuotta.

Vaikka keskimääräinen reaalitytuotto alkaakin nelosella, ei neljä prosenttia siis ole sijoitusten tuottovaatimus, jonka saavuttamisen mukana työeläketurva seisoo tai keikahtaa. Vain neljän prosentin tähden ei siis kannata yöuniaa menettää.

Tavoite kannattaa pitää tietenkin korkealla, ja jos sellaisena pidetään neljää prosenttia, niin se kelpaa ihan hyvin vertausluvuksi. Muuta se ei kuitenkaan edusta.

Kati Kalliomäki
päätoimittaja

Toimitus

Päätoimittaja: Kati Kalliomäki | Toimituspäällikkö: Anne Iivonen | Toimitusneuvosto: Outi Hartikainen, Kalervo Koistinen, Roope Noronen, Eija Pakkala, Toni Pekka, Staffan Sévon ja Mika Vidlund | Julkaisija: Eläketurvakeskus | Osoitteenmuutokset: Fax (09) 148 1172, Puhelin 010 751 2500, palvelupiste@etk.fi | Osoite: 00065 Eläketurvakeskus | Puhelin 010 7511 | Fax 010 751 2205 | www.etk.fi | 46. vuosikerta | Työeläke ilmestyy viisi kertaa vuodessa | Vuosikerran hinta on 18 euroa | Helsinki 2011 | PunaMusta Oy | ISSN-L 0564-5808, ISSN 0564-5808 (Painettu), ISSN 1799-5221 (Verkkajulkaisu) | Kannen kuva: Pirjo Mailammi | Ulkoasu: Ilkka Kumpunen, Kipinä | Sisäsivujen paperi Galerie Fine Silk 70 g/m² | Kannen paperi Galerie Art Silk 130 g/m²

Sisältö

TYÖELÄKE 3 2011

4 Siistiä työtä
Siivouskeikkaa tekevät ystävykset **Pirjo Hyytinen**, 63, ja **Helka Klemetti-Eklöf**, 65, käyvät töissä omaksi ilokseen. Alalla kaivataan lyhytaikaisiin tuurauksiin senioreita.

8 Selkeää kilpailua
Sosiaali- ja terveysministeriöön palannut **Erkki Rajaniemi** kääri hihat ja ryhtyi eläkesavottaan. Vakuutusmarkkinayksikön johtaja suunnittelee kuluvalle vaalikaudelle kolmea lakiuudistusta.

11 Koskinen
Kolumnissaan **Lasse Koskinen** tarkastelee numeroita.

12 Kokemuksen ääntä
Varman asiantuntijalääkäri **Mari Antti-Poika** toimii, kuten saarnaa. Hän jää kunniakkaasti eläkkeelle "vasta" 65-vuotiaana.

14 Työeläkeote

Työeläkeote tutuksi. Noin kolmen miljoonan kirjeen otepostitus kestää lokakuun loppuun saakka. Otteen saa myös sähköisesti.

17 Asiantuntija-artikkeli

Erytisasiantuntija **Mika Vidlund** kirjoittaa, että useissa Euroopan maissa on tehty päätöksiä eläkeiän nostamisesta ja yhä useammassa maassa keskustellaan osin kiivaastikin eläkeiän oikeasta tasosta.

18 Asiantuntija-artikkeli

Tutkija **Anu Polvinen** tarkastelee asiantuntija-artikkelissaan, minkälaisia sosioekonomisia eroja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisiässä on eri sairausrhytmittain.

19 Lyhyt oppimäärä

Tilastokeskuksen väestöennuste kertoo väestön vanhenemisesta ja väestörakenteen suuresta muutoksesta. Yli 65-vuotiaita on keskuudessamme enemmän kuin koskaan aiemmin.

20 Käsiteltävä varoen

Hedge-rahastot ovat hyviä instrumentteja, jos niitä osaa käsitellä. Muuten ne voivat olla aika riskialttiita, sanovat hedge-rahastoja tutkineet Oulun yliopiston rahoituksen tutkijat.

22 Punaista lankaa etsimässä

Reportaasi Kreikasta

27 Eläketurvakeskus kouluttaa

Eläketurvakeskus on työeläkejärjestelmän luotettava ja arvostettu kouluttaja. Tutustu syksyn 2011 koulutustarjontaan.

28 Pallo hallussa

Tiedottaja **Peter Lindström** tarjoaa ulkomaanpalstallaan myös karvaita paloja maailmalta. Lue, missä maassa valtio kaappasi työeläkerahat.

30 Sukupolvet rakentavat tietoa yhdessä

Maarit Virta selvitti väitöstutkimuksessaan, että ikä ja kokemus ovat edelleen valttia työelämässä.

32 Tiedoksi

Nimitykset

33 Luin kirjan

Yhdyskunta-sarjakuva

34 Toinen ajattelija

Helsingiläinen **Husein Muhammed** kirjoittaa, että maamme tarvitsee työperäistä maahanmuuttoa.

35 English Summary

36 Eläketurvakeskuksen julkaisuja

Lehden liitteenä keskiaukeamalla työeläkelaitosten tilinpäätöstiedot.

REPORTAASI

Kreikan eläkejärjestelmää on tähän saakka leimannut sekavuus ja eriarvoisuus. Nyt yhtenäisyyttä haetaan nostamalla eläkeikää ja karsimalla korvaustasoja.

s. 22

SIISTIÄ TYÖTÄ

Kaksi eläkeläisrouvaa heittää siivouskeikkaa lisätienestin ja kuntoilun vuoksi. Siivousalalla kaivataan lyhytaikaisiin tuurauksiin senioreita. Tomeria rouvia on vaikea unohtaa. Heidän olemuksensa kiinnostavat, ja heidät haluttaisiin saada töihin useamminkin. Tämä on arkea monelle eläkeläiselle, joka on päätenyt tekemään keikkatöitä eläkepäivinä.

– Siivotessa kiinteytyy nopeasti. Sen kyllä huomaa, että väliaikoina ilmaantuu löysiä makkaroita, nauraa Pirjo Hyytinen.

🧹 Pääkaupunkiseudulla siivouskeikkaa tekevät ystävykset **Pirjo Hyytinen**, 63, ja **Helka Klemetti-Eklöf**, 65, käyvät töissä omaksi ilokseen.

– Joku on joskus pidemmän tuurauksen aikana luullut, että jäämme pysyvästi, mutta meille tärkeintä on tehdä töitä nautiskellen, Hyytinen sanoo.

Siivousalalla seniorityöntekijästä tulee muita useammin positiivista palautetta. Toimistokoh-teissa heitä oikein toivotaan.

– Onhan se varmasti ihan kuin äiti tulisi touhuamaan. Jo henkilön olemus luo turvallisuuden tunnetta, arvelee siivous- ja kiinteistöalan RTK-palvelun palvelupäällikkö **Markku Jakonen**.

Työhuolet eivät seuraa

Hyytinen jäi eläkkeelle kolmisen vuotta sitten. Hän teki pitkän uran Yleisradiolla kiinteistöpalvelun tehtävissä. Eläkkeelle hän jäi projektipäällikkönä, ja hänen toimialaansa kuului tilasuunnitelu ja muuttojen organisointi.

Liki 45 vuoden työura otti lopussa koviin.

– En voinut katsoa telkkaria tai kuunnella radiota rauhassa, koska aina työasiat tulivat mieleen. Olin stressaantunut, vaikka en itse sitä sillä tavoin miettinyt.

Eläkkeelle jääminen tuntuikin Hyytisestä sillä kuin taakka olisi otettu harteilta pois. Enää ei tarvinnut miettiä työasioita kotona. Siitä Hyytinen pääseeikin nykyisen ”työharrastuksensa” hyviin puoliin.

– Yksikään rätti ei seuraa kotiin, vaan ne jäävät työpaikalle. Se on siivoamisessa ihaninta, hän tokaisee.

Eläkkeelle jäätyään hän oli noin vuoden kotona, mutta hän alkoi pian kaivata lisätienestiä. Kunto alkoi myös rapistua, joten hän alkoi kaivata hyötyliikuntaa. Hän soitti vanhalle tuttavalleen Markku Jakoselle.

– Kysyin, että mitäs tykkäisit, jos Hyytiskä saisi teiltä vähän työjumbppaa. Siitä se lähti, hän nauruskelee.

Nykyisin hän tekee vuodessa töitä parisen kuukautta, korkeintaan muutaman viikon yhtäjaksoisia tuurauksia. Kohteet valitaan huolella, sillä työ ei saa rasittaa liikaa.

Parityöskentelystä puhtia

Viime syksynä siivouskeikat aloittanut Klemetti-Eklöf jäi eläkkeelle pari vuotta sitten. Hän teki 45 vuoden työuransa ”kauhan varressa”, Helsingin kaupungin ruokahuollossa. Hän kuvailee muutosta hämmästyttäväksi. Hän ei voinut uskoa on-

– Meistä ei ole kummastakaan salille, joten siivoaminen on meille hyvää jump-paa, sanoo Helka Klemetti-Eklöf.

Eläkkeellä töiden paiskiminen kannattaa

- Palkkatulo ei vaikuta vanhuuseläkkeen määrään.
- Työ- ja yrittäjäeläkkeet ovat ansiotuloa, jolloin verotus määräytyy eläkkeen ja ansiotulojen yhteissummasta.
- Vanhuuseläkkeen, varhennetun vanhuuseläkkeen, työttömyyseläkkeen tai työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tehdystä työstä karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuosiansiosta.
- Alle 68-vuotiaana eläkkeellä ollessa tehdystä työstä pidätetään palkasta työntekijän eläkemaksu.
- Työntekijän työttömyysvakuutusmaksua ei makseta 65 vuotta täyttäneestä työntekijästä.
- Vanhuuseläkkeen aikana alkaneesta työstä ansaitun eläkkeen saa hakemuksesta 68-vuotiaana.

Seniори haluaa töihin, mutta omilla ehdoilla

Seniorikansalaisissa löytyy paljon työhalua, mutta työnantajan on kyettävä neuvottelemaan ehdoista. Pitkällä työuralla ansaitusta vapaa-ajasta ei haluta luopua millä hinnalla hyvänsä. Muun muassa nämä seikat ilmenivät viime vuoden lopulla päättyneessä Seniorikansalainen työvoiman lähteenä -hankkeessa.

– Seniorit haluavat määritellä tarkasti, mitä tehdään, kuinka paljon ja milloin. Töitä tehdään myös mieluiten itsenäisesti. Halutaan tehdä sovittu työ hyvin ja omaan tahtiin, erittelee hankkeen asiantuntija **Heikki Kettunen**. Hozen Oy:stä, työelämän kehittämiseen paneutuneesta palveluyrityksestä.

Kettunen huomauttaa, että hämmästyttävän usein törmää vielä ajatteluun, jonka mukaan vanhuuseläkkeellä voi ansaita vain tiettyyn euromäärään saakka.

– Eläkkeellä saa ansaita niin paljon kuin haluaa ja tiettyyn ikään saakka siitä kertyy myös työeläkettä.

Kettunen korostaa, että neuvottelut työuran jatkamisesta tulisi aloittaa mahdollisimman varhain, mielellään muutama vuotta ennen eläkkeelle jäämistä. Tämä koskee yrityksen omaa työntekijää, mutta ajattelua voi soveltaa yleisemminkin.

– Asiaan pitäisi antaa aikaa mukautua, siitä tulee myös keskustella kotona. Jos tarjous tulee juuri ennen eläkkeelle lähtemistä, saattaa olla vaikea järjestää enää elämäänsä sen mukaan.

Esimerkiksi terveydenhuollon puolella on houkuteltu eläkeläisiä töihin jo vuosia. Kettusen mukaan muutaman vuoden kuluessa trendi lisääntyy muillakin aloilla.

– Työnantajat eivät ole vielä heränneet tähän, mutta luvut ovat selkeitä. Suuret ikäluokat jäävät muutaman vuoden kuluessa eläkkeelle eikä tilalle tule tarpeeksi väkeä.

Teksti: Lea Taivassalo

Seniorilla riittää kiireitä

neaan todeksi istuessaan aamupäivisin uimahallin saunassa.

– Se oli suuri helpotus. Minä joka olin tottunut aina menemään viimeistään aamuseitsemäksi töihin, olin siellä: saunassa, hän hämmastelee vieläkin.

Klemetti-Eklöf ei ehtinyt juuri kaivata lisäohjelmaa eläkepäivilleen. Tekemistä ja harrastuksia riitti.

– Pirjo minut tähän sitten houkutteli. Hän kysyi minua tekemään erästä keikkaa, joka oli hänelle hankalan matkan päässä.

Kyseinen paikka oli varsin raskas, niin sanottu 7,5 tunnin paikka, kuten siivouspiireissä vaativimpia paikkoja kuvataan. Klemetti-Eklöf pärjasi hyvin, mutta samalla kypsä ajatus parityöskentelystä.

– Tein siellä pari patkkaa, mutta sen jälkeen olemme tehneet Pirjon kanssa keikkoja yhdessä. Se ei käy liian raskaaksi ja jälkeenpäin on kiva mennä kahville ja vaikka uimaan.

Jakonen huomauttaa, että parityöskentelyyn suhtaudutaan myönteisesti, sillä työtahti voi muodostua ongelmaksi vanhemmalle työntekijälle. Seniorityöntekijän kohdalla haasteena on myös kotisiivouksen ja ammattisiivouksen eron tunnistaminen.

– Pitää olla valmis mukautumaan uudella ajattelulla. Siivouskomerosta on joskus löytynyt jotain vanhaa kalsarinlahjetta, mutta kotikonsteista on osattava luopua.

Myös siivousohjeen tulkitseminen on tärkeää. Siinä määritellään tarkkaan, mitä siivoajan on sovittu tekävän.

– Ohjeen mukaan lasketaan käytettävä työaika, joten jos siellä alkaa hinkata ylimääräistä, niin aikataulus pettää, Hyytinen lisää.

Jakosen mukaan eläkeläiset ovat tuuraajina kulanarvoinen ryhmä. Aikaisemmin opiskelijoita käytettiin paljon, mutta tuuraukset eivät heitä enää kiinnosta. Lyhyitä tuurauksia on kuitenkin tarjolla yhä enemmän.

– Eläkeläisen voi hyvin pyytää vaikka päiväksi. Minulla on tällä hetkellä viisi senioria, mutta ottaisin mielelläni lisääkin, hän vihjaa.

Jakosella on itsellään kokemusta seniorityöntekijästä jo 1980-luvulta. Hän muistelee 80-vuotiaasta rouvaa, joka piti päivisin kemikalioliikettä, mutta tuli iltaisin siivoamaan. Hänen motiivinsa ei ollut lisäansio.

– Siitä jäi uskomattoman upea vaikutelma. Hänestä oli vain kiva tehdä töitä.

Eläkeläisen palkkaaminen vaatii kuitenkin joustoa myös työnantajalta. Kyse on aktiivisesta ryhmästä, jonka kalenteri täyttyy nopeasti erilaisista harrastuksista.

– Tietäähän sen, kun näillekin rouville soittaa, niin sieltä löytyy teatterimatkaa, maalauskerhoa, Tukholmaan ollaan monessa ja milloin mihinkin. Ei heitä missään tapauksessa ole helppo buukata.

Rouvat sanovatkin arvostavansa sitä, että työnantaja ymmärtää omien menojen tärkeyden.

– Olen kyllä oppinut sanomaan ei ja se tuntuu hyvältä. Kiirettä ei pidä päästää määräämään, Hyytinen kiteyttää.

*Teksti: Lea Taivassalo
Kuvat: Sini-Marja Niska*

– Kilpailu on olennainen osa hajautettua järjestelmää. Sillä pyritään ottamaan löysät pois sosiaalijärjestelmästä, sanoo sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusmarkkinayksikön johtaja Erkki Rajaniemi.

”Mielestäni TyEL-maksu voisi tulla eläkeyhtiökohtaiseksi hoitokustannuskomponentin osalta”

– Erkki Rajaniemi

Selkeää kilpailua

Sosiaali- ja terveysministeriöön palannut Erkki Rajaniemi kääri hihat ja ryhtyi eläkesavottaan. Vakuutusmarkkinayksikön johtaja suunnittelee kuluvalle vaalikaudelle kolmea lakiuudistusta.

Erkki Rajaniemi tunnetaan raikkaista eläkealan avauksista.

Vuonna 2007 julkaistu *Työeläkejärjestelmän kilpailuosuhteet* -selvitys herätti aikoinaan laajan keskustelun.

Perusteellisessa selvityksessä Rajaniemi ihmeteli alan ummehtunutta kilpailutilannetta. Nyt, palattuaan oikeusministeriöstä takaisin sosiaali- ja terveysministeriöön, hän jatkaa urakkaansa.

– Eläkesäätiö- ja vakuutuskassalaki tarvitsee kokonaisuudistuksen.

– Työhyvinvointipalvelut ja yhtiön hoitokustannusosa tulee myös ottaa tarkasteluun. Näen kaksi jälkimmäistä vastinpareina. Olen kasassa niistä yhteispakettia, hän kertoo.

Lisää raportointia

Kaikki kolme Rajaniemeä askarruttavaa asiaa tähtäävät työeläkelaitosten välisen kilpailun selkeyttämiseen ja läpinäkyvyyden lisäämiseen.

Työhyvinvointipalveluista käytävän keskustelun taustaksi Rajaniemi korostaa palveluiden yhteensopivuutta työeläkejärjestelmän keskeisten periaatteiden kanssa. Kyse on loppujen lopuksi siitä, että työntekijöitä autetaan jaksamaan työssä. Työeläkelaitosten tarjoama palvelu tulee työntekijöiden, työnantajien ja koko työeläkejärjestelmän hyväksi.

Hän näkee toiminnassa kuitenkin myös korjattavaa, esimerkiksi asiakaskilpailutilanteesta lu-

vatt etukäteisrahat. Rahat tulisi käyttää työhyvinvointiin, mutta lopullinen käyttötarkoitus jää usein epäselväksi. Lisäksi edut saattavat asettaa uudet ja vanhat asiakkaat eriarvoiseen asemaan.

– Kyse ei saisi koskaan olla könttäsummasta, vaan yksilöityihin ongelmiin rakennetuista palvelupaketeista. Rahojen käyttötarkoitus on varmistettava selkeillä sopimuksilla ja jälkikäteisseuranalla, Rajaniemi linjaa.

– Lisäksi uusien, vanhojen, pienten ja suurten asiakkaiden on oltava tasa-arvoisessa asemassa. Jos uushankinnassa luvataan jotain, sen on oltava tarjolla myös vanhoille asiakkaille.

Erilaiset työpaikat tarvitsevat erilaisia palveluita. Käytännössä kyse ei siis voi olla samoista palveluista, vaan tasapuolisesta palveluvolyymista. Kuinka sen toteutuminen voidaan varmistaa?

– Se onkin monimutkaisempi juttu. Rahojen käytöstä voisi raportoida eli tehdä tilasto, mihin asiakasryhmiin niitä on käytetty. Vanhojen yhtäläinen oikeus ei voi olla kiveen hakattu – lakeihin sisältyy aina harkintaa. Jos tasapuolista palvelua ei asiakkaan mielestä tarjota, yhtiön voi kilpailuttaa.

Yhteiset pelisäännöt

Työhyvinvointipalvelut kustannetaan työkyvyttömyysriskin hallintaosalla, joka on noin 0,03 prosenttia vakuutettujen palkkasummasta. Toiset työt käyttävät asiakkaisiinsa vain työ- rahat, toiset

KUKA?

Erkki Rajaniemi

- sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusmarkkinayksikön johtaja
- oikeustieteen lisensiaatti, varatuomari. Aalto-yliopiston tohtorikoulutusohjelmassa
- aikaisempia työpaikkoja: oikeusministeriön lainsäädäntöneuvos, STM:n hallitusneuvos, Varman lakiasiaintoimikunta, Eläke-Sampon päälakimies
- lisensiaattityö käsitteli työeläkeyhtiöiden oikeudellisia erityispiirteitä
- Rajaniemen Työeläkejärjestelmän kilpailuosuhteet -selvitys (STM 2006:79) herätti paljon keskustelua
- avioliitossa, perheessä on vaimo ja kolme lasta
- harrastaa kuntoliikuntaa ja antiikin Rooman tutkimista.

– Kilpailun pelisääntöjen selkeyttäminen on eri asia kuin tasapäistäminen. Jos halutaan kilpailua, lain-säädännöllä ei voi luoda tilannetta, jossa säädetään pakolla kaikki, pohtii Erkki Rajaniemi.

lupaavat asiakashankinnassa ylimääräistä, mikä vääristää kilpailua.

– Tähän täytyy puuttua: ei voi olla oikein, että alan toimijat noudattavat eri sääntöjä. Ylityksistä on langetettava rangaistus.

Rajaniemen mukaan on tapauksia, joissa jopa 3–4 prosenttia kaikista laitoksen liikekuluista on tasausvastuusta siirrettyä ylimääräistä työ-rahaa.

– Se ei rasita tilinpäätöksen tehokkuuslukuja. Viimekädessä summat päätyvät järjestelmän maksettavaksi, Rajaniemi huomauttaa.

Tyky-rahoja ei siis saisi ylittää, vaikka ne pitäisi kirjata yhtiön hoitokustannustulokseen?

– Samat pelisäännöt kaikille. On tietysti niinkin, että työ-rahat ovat niitä harvoja kilpailukei-

noja, mitä alalla on. Kilpailuelementtiä ei saa puristaa hengiltä, mutta se on oltava läpinäkyvä.

Kilpailua TyEL-maksulla

Rajaniemi näkee työhyvinvointipalvelut ja yhtiökohtaisen hoitokustannusosan vastinpareina. Kummassakin on kyse tehokkuudesta: mitä kerätyistä maksuista saadaan vastineeksi.

– Mielestäni TyEL-maksu voisi tulla eläkeyhtiökohtaiseksi hoitokustannuskomponentin osalta. Mitä tehokkaampi yhtiö, sitä vähemmän hoitoon menee rahaa. Miksi tehokkuus ei voisi näkyä kerätyssä TyEL-maksussa, hän kysyy.

Ajatus on radikaali, mutta looginen. Se toisi kilpailupainetta alalle.

Ensimmäisen kerran Rajaniemi sivusi asiaa jo vuoden 2007 kilpailuselvityksessä.

– Yhtiöt sanovat, että tehokkuus ja hoitokustannus ovat alan keskeisiä kilpailuelementtejä. Jos näin on, miksi yhtiöt neuvottelevat niistä yhdessä?

Säätiöiden ja kassojen asema

Hajautetun järjestelmän idea on tarjota aidosti monipuolisia vakuuttamisvaihtoehtoja työntantajalle.

Alan keskittyminen on kuitenkin tosiasia. Alkuvuodesta ilmestyneessä sosiaali- ja terveystieteiden Työhyvinvointityöryhmän raportissa vaaditaan sääntelyä, joka takaisi tasapuolisen työhyvinvointitoiminnan mahdollisuuksien toteutumisen työeläkelaitoksesta riippumatta.

Kuinka pienet yhtiöt sekä säätiöt ja kassat voivat pärjätä kilpailussa?

– Tilannehan ei ole niin, että suurilla olisi automaattisesti paremmat palvelut. Jos ajatellaan työhyvinvoinnin ja työkyvyttömyyden rajapintaa, monilla pienillä yhtiöillä on käsittääkseni erittäin toimivia ratkaisuja juuri näihin ongelmiin.

Entä säätiöt ja kassat, nehan eivät kerää työkyvyttömyysriskin hallintaosaa, jolla palveluita rahoitetaan. Onko tasapuolisten mahdollisuuksien vaatimus realistinen?

– Onko säätiö- ja kassamalli enää aidosti toimiva vaihtoehto yhtiövakuuttamiselle? Sen pitäisi olla, siksi laki tarvitsee kokonaisuudistuksen, Rajaniemi huomauttaa.

– Yrittäjät haluavat keskittyä ydintoimintaan. Jotta vaihtoehto olisi nykyistä houkuttelevampi, säätiön tai kassan perustaminen ja hoito tulisi olla vaivattomampaa.

Teksti: Antti Karkiainen

Kuvat: Karoliina Paatos

Numerot kertovat

Pynamidipelin tunnusmerkkejä ovat muun muassa konkreettisen datan ja ennusteiden puute. Tässä ei työeläkejärjestelmää voi syyttää – kiinnostuneille tarjotaan monenlaisia ennusteita ja tilastoja tutkittavaksi.

Tilastot on mahdollista koota vasta jälkikäteen. Viiveet vaihtelevat suuresti. Tästä syystä jotkut vuoden 2009 tapahtumista kertovat tilastot ovat edelleen tuoreimpia. Työeläkealan numeerisen selviytymispaketin ytimenä on marraskuussa 2010 julkaistu Tilasto Suomen eläkkeensaajista 2009.

Pieniä ja suuria lukuja

Pelkkä lukuarvo ei toki aina takaa täyttä ymmärrystä. Esimerkin tästä tarjoaa **D. Adamsin** tieteisparodia *Linunradan käsikirja liftareille*.

Kirjassa päätettiin ratkaista perimmäinen kysymys elämästä, maailmankaikkeudesta ja kaikesta muusta sellaisesta. Tehtävää varten rakennettiin maailmankaikkeuden toiseksi mahtavin supertietokone. Seitsemän ja puolen miljoonan vuoden pohdinnan jälkeen se ilmoitti vastauksen olevan 42.

Tämä merkittävin luku esiintyy työeläkejärjestelmän tilastoissa ja ennusteissa. Vuoden 2009 lopussa 42 prosenttia eläkkeensaajista sai samanaikaisesti eläkettä sekä työ- että kansaneläkejärjestelmästä. Vanhuushuoltosuhteen ennustetaan nousevan 42 prosenttiin vuoteen 2025 mennessä.

Eläkejärjestelmän tasolla luvut ovat tyypillisesti suurempia. Suuruus konkretisoituu kun lukuun kirjataan nollat mukaan. Eläkeläisten lukumäärä oli 1 443 000 vuoden 2009 lopussa. Sijoitusomaisuus oli viime vuoden lopussa 135 000 000 000 euroa.

Vielä suurempi luku on Yhdysvaltojen velka, 14 300 000 000 000 dollaria. Maassa suunnitellaankin lisävelanoton hidastamista varsin arveluttavalla tavalla – valtion eläkerahaston maksujen lykkäämisellä.

Iloisia ja surullisia lukuja

Toisaalla tässä lehdessä **Reijo Vanne** iloitsee työeläkelaitosten oikea-aikaisesta osakesijoitusten osuuden nostosta. Viime vuonna osakesijoitukset palkittiin 20 prosentin tuotolla.

Eläkkeelle siirtyminen oli toinen ilonaihe. Viime vuonna keskimääräistä eläkkeelle siirtymisikää kuvaava eläkkeellesiirtymisiin odote oli 60,4 vuotta. Nousua edellisvuodesta on runsaat puoli vuotta.

Vuonna 2009 Suomessa siirtyi työkyvyttömyyseläkkeelle 6 331 ikäryhmään 16–44 vuotta kuuluvaa henkilöä. Tämä on liikaa. Tässä joukossa mielenterveydelliset syyt johtivat eläköitymiseen 62 prosentilla. Mielenterveys oli 55–64-vuotiaiden ikäryhmässä eläkkeelle siirtymisen syynä vain 19 prosentilla.

Nuorten aikuisten lisääntyneissä mielenterveysongelmissa ei ole kyse luonnonlaista. Asiaan voidaan vaikuttaa. Kaikki sosiaali- ja lääketieteen keinot on syytä ottaa käyttöön tilanteen korjaamiseksi.

Suhteellista mutkikkuutta

Luvut lisäävät ymmärrystä vain jos ne osataan tulkita. Ongelmana voi olla erikoisosaamisen riittämättömyys. Analogia löytyy musiikista. Pianistista viulu voi tuntua vaikealta soittimelta. Ei viulua silti kannata tuomita kohtuuttoman hankalaksi.

Vastaavasti työeläkejärjestelmän tekniset tarkastelut saattavat mennä yli satunnaisen ekonomistin ymmärryksen. Se ei riitä todistamaan järjestelmää kohtuuttoman monimutkaiseksi.

Teknisestä mutkikkuudesta huolestuneiden kannattaa verrata suomalaisen työeläkejärjestelmän sääntöjä henki- ja vahinkovakuutusalan eurooppalaiseen sääntelyyn (<https://eiopa.europa.eu/>). Myös sen ymmärtämiseen vaaditaan syvällistä vakuutusalaan perehtymistä ja monessa kohdassa vakuutusmatemaattista erityisosaamista.

Lasse Koskinen

Kirjoittaja on Aalto-yliopiston kaupakorkeakoulun dosentti.

*”Työkyvyttömyyseläkkeelle
joutuu, ei pääse.”*

Mari Antti-Poika toimii, kuten saarnaa: hän jää kunniakkaasti eläkkeelle ”vasta” 65-vuotiaana! Eläkepäiviä raikastaa purjehtiminen, mutta myös hyvä mieli siitä, että sai tehdä työuransa aikana, mitä osaa ja tahtoo. Varman asiantuntijalääkäri, LKT Mari Antti-Poika toivoo, että jälkipolvi jalostaa hänen kehittämiään työhyvinvoinnin toimintamalleja.

Suomessa eletään asennemaastossa vielä rajapinnassa, pääseekö vai joutuu-ko työntekijä työkyvyttömyyseläkkeelle. **Mari Antti-Poika** on selkeästi sitä mieltä, että jos niin huonosti käy, että ihminen joutuu työkyvyttömyyseläkkeelle, yritys, yhteiskunta ja palkansaaja ovat menettäneet valtavasti.

– Ilahduttavaa viimeaikaisessa kehityksessä on, että yhä useampi yritys ja työntekijä ovat säästäneet, että työkyvyttömyyseläke ei aina ole oikea ratkaisu yksilölle eikä yritykselle. Usein vaihtoehtoja on eli sairauspoissaolon pitkittyessä niin työnantajan kuin työterveyshuollon täytyy terästyä.

Nyt mentiinkin Mari Antti-Poikan vahvimalle alueelle eli liian varhaisen työkyvyttömyyseläkkeen ehkäisemiseen. Työkyvyttömyyseläke on suurin syy suomalaisten alhaiseen, keskimääräiseen eläkkeelle siirtymisikään.

Varman erikoislääkäri on paitsi tutkinut ja paasannut aiheesta, myös tuottanut kirjallista aineistoa, kuten käyttöoppaita yrityksille ja työterveyshuollolle.

Oppaassa annetaan vinkkejä yrityksille siitä,

– Hieno juttu, että työeläkeyhtiöt kilpailevat asiakkaistaan työhyvinvointipalveluillaan, sanoo Varman asiantuntijalääkäri Mari Antti-Poika.

Hyvä työelämä

Parempi terveys eläkkeellä

kuinka alentuneen työkyvyn työntekijä voidaan tempaista riittävän varhaisessa vaiheessa takaisin työelämään sen sijaan, että hän jää kotiinsa odottelemaan tutkimusjonossa uusia diagnooseja tai masentuneena pötköttelemään peittojen väliin peläten paluuta ihmisten ilmoille.

Työelämän mittainen haaste

Työhön paluun mallintaminen on ollut Mari Antti-Poikan elämäntyö, josta hän voi tyytyväisin mielin jäädä eläkkeelle.

– Olen huomannut, että erilaiset mallit toimivat niin pienissä kuin suurissakin yrityksissä. Kysymys on paljolti tahdosta pitää työvoimasta huolta. Sairauspoissaolot ja työkyvyttömyyseläkkeet tulevat yrityksille kalliiksi, eikä niillä ole varaa menettää osaava työvoimaansa. Palkansaajalle työkyvyttömyyseläke ei enää ole rahallisesti niin hankalutettava kuin aiemmin; sen sijaan ammatillisesta eläkekuntoutuksesta saa työkyvyttömyyseläkkeestä lasketun etuuden lisäksi 33 prosentin ”porkkanan”.

Sairausloma vaaraksi terveydelle

Sairausloma ja varsinkin pitkittynyt sellainen etentelee huonoa tulevaisuutta työntekijälle.

– Sairauspoissaolot ovat pitkittyessään vaaraksi ihmisen terveydelle. Joissakin taudeissa lepo parantaa, mutta esimerkiksi niska–hartia–seudun sekä masennuksen hoidossa lepo ei ole paras mahdollinen hoito. Jos niska on kipeä, jalkoja, käsiä ja selkää esimerkiksi pitää käyttää ja kuntouttaa. Jos masennus on ajanut ihmisen pettiin, siihen tulee puuttua ihmisen itsensä vuoksi.

Puhuuko nyt eläkevakuutusyhtiön lääkäri, joka saattaa heijastella eläkefirman näkemyksiä, että

työkyvyttömyyteen johtavat sairaudet ovat pahaksi myös työeläkejärjestelmälle? Kansalaisilta ei heru kovin mairittelevia pisteitä ”kirjoitus-pöytälääkärien” ratkaisuille.

Mari Antti-Poika ei tosin ole työkseen osallistunut työkyvyttömyyseläkeratkaisuihin, mutta toki seurannut kehitystä. Asiantuntijalääkärin mielestä hiljalleen vaaka on taipunut myös eläkevakuutettujen keskuudessa siihen, että työkyvyttömyys- tai kansan kielellä sairauseläkkeelle joudutaan eikä päästä.

– Ymmärrän hyvin, että hoitavan lääkärin suhde potilaaseen on erilainen ja henkilökohtaisempi kuin vakuutusyhtiölääkärin. Vakuutusyhtiöiden tehtävä on pitää huolta siitä, että kaikkia kohdellaan yhdenvertaisesti. Viime kädessä toimintaa arvioidaan valituseläimissä, ja työkyvyttömyyseläkkeiden hylkäys- ja myöntämisprosentteja myös seurataan sekä Eläketurvakeskuksessa että työeläkeyhtiöissä. Kaikki eläkeyhtiöt toimivat samassa haarukassa hylkäysten ja myöntöjen suhteen.

– Työkyvyttömyyseläkkeiden määrän sijaan on vieläkin tarpeellisempaa seurata, kuinka ennaltaehkäisevät, vakuutusyhtiön työhyvinvointia tukevat tulokset kehittyvät, Mari Antti-Poika sanoo ja voi yleillen todeta, että Varma on parhaimpia työeläkekuntouttajia.

Työeläkekuntoutus on pääasiassa töiden järjestelyjä osan työkyvystään menettäneelle, koulutusta uuteen ammattiin tai tuettua työtä. Työeläkekuntoutuksessa yleisintä on, että kuntoutuja saa suoraan itselleen kuntoutustuen eläkeyhtiöltä, mutta voi olla niinkin, että työnantaja saa kuntoutustuen ja työntekijä täyden palkan.

– On aina ihmisiä, jotka tulevat työkyvyttömyksi, ja heitä varten työkyvyttömyyseläkejärjestelmä on olemassa. Tavoitteena on ehkäistä turhia työkyvyttömyyseläkkeitä, jotka johtuvat siitä,

KUKA?

Mari Antti-Poika

- syntynyt 1946
- työterveyshuollon ja työeläketieteen erikoislääkäri, LKT, työeläketieteen dosentti
- Keskinäisen työeläkeyhtiö Varman ammatillisen kuntoutuksen ja Varman työhyvinvointipalvelujen asiantuntijalääkäri vuodesta 1996
- vuosina 1987–1996 Työterveyslaitoksella osastonylilääkäri ammattitautidiagnostiikassa ja työterveyshuollon koulutus- ja asiantuntijatehtävissä
- eläkkeelle vuoden 2012 alussa
- naimisissa, kaksi aikuista poikaa
- asuu Helsingissä Etu-Töölössä
- harrastuksena purjehdus ja kohtuullinen kuntoliikunta sekä laiskottelu, jos aikaa jää.

että ihmistä ei ole hoidettu riittävän tehokkaasti tai että kaikkia mahdollisuuksia työkyvyn palauttamiseksi ei ole käytetty.

Kunniakkaasti eläkkeelle

Kun työhyvinvointiin perehtynyt asiantuntija valmistautuu eläkkeelle, hän on pitänyt huolta siitä, että pöytä jää puhtaaksi.

– Iloitsen siitä, että monet mallinnokseni työkyvyttömyyden ennaltaehkäisyyn ovat tulleet käytännöiksi, ja valtiollisten työryhmien esityslistoille muun muassa pohdittaessa eläkeiän pidentämistä.

Entä kaipuu työyhteisöön?

– Olen minä sitäkin miettinyt, mutta tullut ajatuksiin, että olen tehnyt täyden työuran. Nyt muut saavat jatkaa tuorein ajatuksin. Työmatkaliikuntaa jään kaipaamaan. Eräskin kollega tosin sanoi minulle, että voithan aina kävellä Töölöstä katsomaan Salmisaaren rantaan, kuinka reippaasti varmalaiset tulevat töihin, Mari Antti-Poika naureskelee.

Varman väki voi olla melko varma siitä, ettei Maria näy Salmisaaren kulmilla ainakaan ensi kesänä. Mari purjehtii miehensä kanssa, ja pariskunta on suunnitellut lähtevänsä kesällä 2012 seilamaan kohti etelän lämpimiä vesiä.

– Suomesta Euroopan länsirannikkoa kohti Kanarian saaria tai Välimerelle. Jos pupu tulee pöksyyn, tullaan takaisin.

*Teksti: Leena Seretin
Kuva: Pirjo Mailammi*

Työeläkeote ennen, nyt ja tulevaisuudessa

TYÖELÄKEOTE

tietolähde eläkkeestä

Työeläkeote

PENSIONSUTDRAG

Työeläkeotteiden postitus on meneillään. Noin kolmen miljoonan kirjeen otepostitus alkoi huhtikuussa ja kestää lokakuun loppuun saakka.

Työeläkeotteesta selviävät vuoden 2010 loppuun mennessä kertyneet tiedot, joista eläke aikanaan lasketaan.

Työeläkeotteeseen on koottu yksityisten alojen työsuhtetiedot, yrittäjätointa ja muut eläkkeeseen vaikuttavat ansiot, joista eläkettä aikanaan maksetaan. Ansiot ovat euroina ansaintavuoden indeksitasossa. Karttuneen eläkkeen määrä ilmoitetaan vuoden 2011 indeksitasossa.

Tiedot valtion, kunnan ja kirkon palveluksessa työskentelystä eivät näy tämän vuoden työeläkeotteessa. Nämä eläketiedot voi tilata Kevan verkko- tai asiakaspalvelusta.

Muutoksia työeläkkeessä ja työelämässä

Vuoden 2004 loppuun asti eläkkeen määrä laskettiin viimeisten työvuosien ansioista. Vuonna 2005 voimaan astuneen työeläkeuudistuksen jälkeen eläkettä on kertynyt kaikista vuosiansiosta ikään sidotun karttumapro-sentin mukaan.

Takavuosisikymmenien vakaitten, varsin tavallisesti vanhuuseläkkeelle saakka jatkuvien, työsuhteiden aikakausi katkesi 1990-luvun lamaan. Yhä useammalla on syytä tarkkailla ja huolehtia työeläkekertymästään koko työuran sajalta.

Työmarkkinajärjestöt halusivat parantaa työeläkevakuutettujen mahdollisuuksia tarkkailla ja tarkistaa työeläketurvaansa uudessa tilanteessa. Esimerkkinä oli myös naapurimaa Ruotsin käytäntö tiedottaa ihmisille kattavasti eläketurvastaan ns. *orange kuvert* -kirjeen avulla.

Suomessa koko väestölle postitettu työelä-

keote otettiin käyttöön vuonna 2008. Nyt ote saapuu siis jo neljäntenä perättäisenä vuonna, ja siihen aletaan jo tottua.

Kaikkiaan postitus kattaa noin kolme miljoonaa Suomessa asuvaa 18 – 68-vuotiasta työeläkevakuutettua. Otteen saavat myös henkilöt, joilla on työeläkekertymään vaikuttavia tietoja esimerkiksi palkattomilta ajoilta. Eläkkeellä oleville tai ulkomailla asuville otetta ei ole lähetetty. Sähköisen otteen on valinnut vasta noin 43 000 vakuutettua.

Työeläkeotteesta tärkein tietolähde

Muutamassa vuodessa työeläkeotteesta on tullut tärkein työeläketurvan tietolähde. Kaikkien viimeaikaisten kyselyjen mukaan ote on merkittävämpi tietolähde työeläkeasioissa kuin mikään seuraavista: lehdistö ja sähköiset tiedotusvälineet, Eläketurvakeskus, eläkelaitokset, ystävät, tuttavat tai työpaikan pääluottamusmies.

Vastaajat ovat saaneet asettaa työeläketurvan tietolähteitään paremmuusjärjestykseen kyselyssä työeläkeasenteista yleensä vuonna 2010, työeläkeotteen vastaanottajille vuosittain 2008 – 2010 suunnatuissa kyselyissä ja vuoden 2011 alussa tehdyssä Työeläke.fi-palvelun käyttäjille suunnatussa kyselyssä.

Samojen kyselytutkimusten mukaan ihmisten arviot omasta työeläketurvasta ovat muuttuneet vuosittaisen otteen lähettämisen aikana realistisemmiksi ja lähentyneet todellisuutta. Aiemmin turvaa pidettiin usein jopa pienempänä kuin se todellisuudessa olikaan, eikä suinkaan aina kuviteltu sitä suuremmaksi.

Tavoitteena tiedosta toiminnaksi

Tunnetusti omaan työeläketurvaan on vaikea saada reagoimaan niitä ihmisiä, joilla olisi eniten aihetta selvittää sitä. Näin siitäkin huolimatta, että vuoden 2009 otetutkimuksessa enemmän kuin joka kymmenes oli havainnut otteellaan puutteita.

Valtaosa vakuutettujen kokemista virheelisyyksistä on teknisiä tai inhimillisiä väärin-

käsityksiä, kuten esimerkiksi julkisten työsuhteiden puuttuminen tai työnantajan nimen vaihtuminen. Silti matti ja maija meikäläisen tietoisuuden lisääminen työeläkekertymästään on äärimmäisen tärkeää.

Eläkelaitos selvittää tänä vuonna ansiotiedot seitsemältä viime vuodelta ilman otteen saajan tositteita. Tätä vanhemmista ansioista on esitettävä työ- ja palkkatietoja. Aikaraja on lyhenemässä kuuteen vuoteen 2012 mennessä.

Tärkeä etappi on 2012 kokonaistyöeläkeote, missä näkyy muutamaa poikkeustilannetta lukuunottamatta kaikki Suomessa kertynyt työeläke.

Tätä ennen työeläkelaitosten yhteisessä otteen viestintä- ja markkinointityöryhmässä kehitetään keinoja saada yhä useammat tarkistamaan työeläkkeensä verkosta kirjeotteen asemesta. Tämä tehostaisi ihmisten tiedonsaantia ja toivottavasti myös ymmärrystä tärkeimmästä sosiaaliturvasta: työeläkkeestä.

Työeläketurvaa vuodesta 1962

Lakisääteinen työeläketurva on ollut voimassa vuodesta 1962 alkaen. Työeläkelaitokset ja Eläketurvakeskus ovat antaneet tietoja henkilöille kertyneestä työeläkkeestä alusta alkaen ja vuodesta 2008 lähtien säännöllisesti.

Aiemmin tieto kertyneestä työeläketurvasta lähetettiin noin vuoden sisällä, jos henkilö vaihtoi työpaikkaa. Samoin eläkelaitokset ja Eläketurvakeskus antoivat vakuutetuille tietoja heille kertyneestä työeläkkeestä postitse, pyydettyä sekä erilaisissa yleisötapahtumissa ja vastaavissa tilaisuuksissa.

Lakisääteisen työeläkejärjestelmän yhteinen Työeläke.fi-verkkopalvelu käynnistettiin vuonna 2002. Se ja työeläkelaitosten omat nettipalvelut laajensivat mahdollisuuksia saada työeläkeote suojatun nettiyhteyden kautta.

*Teksti: Kimmo Kontio
Grafiikka: Katri Saarteinen*

**Otekirjeen saajan
Maija Castrénin arvio
työeläkeotteesta:**

Vaikeaselkoista asiaa kansantajuisemmaksi

Maia Castrén myöntää kiinnittäneensä ensimmäistä kertaa vasta tänä vuonna huomiot omaan työeläkeotteeseensa. Hänen kohdallaan tarkistamiseen olikin aihetta.

– Yritin lukea otetta lopusta, koska minua kiinnosti eniten, millaista eläkettä tulen saamaan.

Castrénin otteestaan löytämä puute lisäeläketurvassaan kuvaa, miten erilaisia virheet ja puutteet voivat olla.

– Kun koetin sitten mahdollistaa kysymystäni otteen lähettäneen työeläkeyhtiön nettisivuilta saamani laatikkoon, tila ei ihan riittänyt.

Nopea palvelu yllätti myönteisesti

– Hämmästyin viikossa saamaani nopeaa vastausta sähköpostikyselyyni, kun otteella kerrottiin jopa kuukausien odotusajoista.

Aiemmin ja vuodesta 2008 lähtien vuosittain saamistaan otekirjeistä Castrénilla ei ole muistikuvia.

– Ikää alkaa nyt olla sen verran, että otteen tarkempi läpikäyminen alkoi kiinnostaa, Castrén sanoo.

Hän kuitenkin jatkaa samaan hengenvetoon yrittävänsä pysytellä työn syrjässä 68-vuotiaaksi, jos terveyttä riittää.

Ymmärrettävämpää tekstiä, kiitos

Opinnoissaan ja työuransa aikana vaikeitaakin asioita lukemaan tottunut Castrén näki työeläkeotteen sisällön ymmärrettävyydessä parannettavaa.

Takavuosien lisäetupäivien vaihtelu ja nykyai- kaa kohti vuoden 2005 alusta pienenevä vuosittainen eläkekattuma aiheuttivat kummastusta.

Hän ei löytänyt selitystä, miksi sama työsuhte oli kirjattu eri tavoin ennen vuotta 2005 ja sen jälkeen.

– Päätelin sen johtuvan jostain lakimuutoksesta, mutta aivan varma en siitä ollut.

Castrén ei myöskään pitänyt lähetekirjeen tekstistä: ”Tarkista nyt erityisesti ennen vuotta 2004 kirjatut tiedot, koska vastuu niiden selvittämisestä on sinulla”.

– Aika harva meistä edes voi säilyttää noin vanhoja palkkakuittejaan. Itse ainakin pyrin hävittämään vanhat paperini noin vuoden jälkeen,

joten aika paljon tässä ihmisiltä vaaditaan.

Sen sijaan esimerkkilaskelmia työuran jatkues- sa kohoavasta karttumasta hän piti selkeästi ymmärrettävänä.

– Voisiko eläketerminologiaa avata eläkeot- teessa samalla tavalla kuin lehtien haastatteluis- sa, Castrén pohtii.

Työeläkeote – tosite työnteosta

Päällimmäisimpänä Castrénille jäi työeläkeottes- taan myönteinen mielikuva. Mukava yllätys oli, että jopa kesäsiivoukset oli kirjattu otteelle tar- kasti.

– Kirjeitse saatu tieto omasta eläkekertymästä pysäyttää mielestäni enemmän kuin nettipalvelu.

Niinpä tieto ensi vuonna tulevasta kokonais- otteesta miellytti.

– Työtä kannattaa tehdä, Castrén hymyilee.

*Teksti: Kimmo Kontio
Kuva: Tuulikki Holopainen*

TYÖELÄKE 3 | 2011

LIITE

LIITTEEN JULKAISEVAT
ELÄKETURVAKESKUS JA
TYÖELÄKEVAKUUTTAJAT TELA

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

s. 2–3

Talous, osakekurssit ja kuluttajahinnat nousussa

Seitsemän laihaa ja seitsemän lihavaa vuotta

Työeläkelaitosten avainluvut vuodelta 2010

s. 4–5

Mitä työeläkeyhtiön tilinpäätös kertoo?

Mitä siinä on erityistä ja miten työeläkevakuutusyhtiön

tilinpäätös eroaa muiden yhtiöiden tilinpäätöksistä?

s. 6–7

Työeläkevakuutusyhtiöiden tilinpäätösluvut 2010

s. 8

Sanastoa

Työeläkelaitosten tilinpäätöstiedot 2010

Talous, osakekurssit ja kuluttajahinnat nousussa

Suomen talous kääntyi kasvuun vuonna 2010. Osakekurssit jatkoivat vahvaa nousuaan meillä ja muualla. Kurssinousut eivät kuitenkaan olleet edellisen vuoden hurjien nousujen veroisia ja lisäksi kuluttajahintainflaatio käynnistyi vauhdikkaasti. Viimeiselle riville jäi kuitenkin erinomainen reaalityttö työeläkevaroille.

Tilinpäätösten yhteenvetotarkastelussa mukana olevien työeläkevarojen markkina-arvo kasvoi 122 miljardista eurosta 135 miljardiin euroon vuoden 2010 aikana. Työeläkevarojen määrä

suhteessa bruttokansantuotteeseen nousi noin 77 prosenttiin eli jälleen korkeammaksi kuin koskaan ennen, vaikka talouden kasvukin oli nopeahkoa.

Euroissa mitatun MSCI-maailma-osaketuotindeksin pisteluku nousi noin 21 prosenttia vuonna 2010. Kurssinousu ei kuitenkaan ollut tassaista vuoden sisällä. Toisen vuosineljänneksen aikana osakekurssit laskivat, muilla neljänneksillä nousivat.

Pörssiosakkeisiin sijoittaminen kasvanut

Koko toimialan sijoituksissa pörssinoteerattujen osakkeiden osuus kasvoi noin seitsemän prosenttiyksikköä 37 prosenttiin vuoden 2010 aikana. Joukkovelkakirjojen osuus vastaavasti aleni viisi prosenttiyksikköä 32 prosenttiin. Sijoitusriskiä siis kasvatettiin jonkin verran vuoden aikana.

Sijoitusjakauma oli vuoden 2010 loppuun mennessä palautunut suunnilleen samaksi kuin vuoden 2007 lopussa. Noteerattujen osakkeiden osuudet olivat samat.

Suurin ero oli se, että joukkovelkakirjojen osuus oli neljä prosenttiyksikköä alempi ja TyEL-takaisinlainojen osuus kolme prosenttiyksikköä korkeampi kuin kolme vuotta aikaisemmin. Takaisinlainojen osuus kasvoi vuoden 2008 rahoitusmarkkinahäiriön aikana ja jälkeen. Osuus oli hieman vaille neljä prosenttia vuoden 2010 lopussa eli sama kuin vuotta aiemmin.

Yksityisalojen työeläkevakuuttajien sijoituksissa osaketyypisten sijoitusten osuus kasvoi

vuoden aikana 35 prosentista 45 prosenttiin. Osaketyypiset sijoitukset sisältävät noteerattujen osakkeiden lisäksi noteeraamattomat osakkeet, pääomasijoitukset ja hedge-rahasto-osuudet.

Kaikkien sijoitusten keskituotto 11 prosenttia

Kaikkien työeläkesijoitusten keskituotto oli 11,2 prosenttia vuonna 2010. Vuoden aikana eli joulukuusta 2009 joulukuuhun 2010 kuluttajahinnat nousivat lähes kolme prosenttia, ja keskimääräinen työeläkesijoitusten reaalityttö oli 8,0 prosenttia. Kuluttajahintojen muutoksessa toteutui käänne, sillä hinnat alenivat vielä vuonna 2009.

Yksityisaloilla nimellinen keskituotto oli 10,8 prosenttia ja reaalityttö 7,6 prosenttia. Reaalityttö riitti nostamaan vuotuisen keskituoton yli neljän prosentin vuoden 1997 alusta eli tuottohakuiseen ja riskinoton sallivan sijoitussääntösten voimaantuloa laskettuna.

Osakesijoitukset tuottivat noin 20, korkosijoitukset vajaat viisi ja kiinteistösijoitukset noin kuusi prosenttia. Osakesijoitusten tuotot olivat poikkeuksellisen korkeita. Korkosijoitusten tuotot olivat hintojen nousu huomioon otettuna matanpuoleisia.

Julkisyhteisöjen joukkovelkakirjat tuottivat noin kaksi prosenttia ja muut joukkovelkakirjat yli seitsemän prosenttia. Julkisyhteisöjen joukkovelkakirjojen tuottoa rasittivat markkina-arvojen alenemiset monien valtioiden luottoluokituksen heikkenemisen takia.

Riskit tuotoiksi

Osakkeiden osuutta sijoitusvaroistaan kasvattivat muut suurimmat työeläkevakuuttajat pait-

si Valtion Eläkerahasto (VER), jossa osuus pysyi ennallaan. Varma ja Veritas kasvattivat osuutta eniten. Korkein noteerattujen osakkeiden osuus on kuitenkin edelleen Ilmarisella eläkeyhtiöiden ryhmässä. Laajemmin, osaketyypisiksi sijoituksiksi edellä nimetyn, luokan osuus puolestaan on korkein Varmalla.

Osaketyypisten sijoitusten osuuden perusteella suurimpien eläkeyhtiöiden Varman ja Ilmarisen sijoitusten rakenne ei vuoden 2010 lopussa olennaisesti enää poikennut suurten julkisten eläkevakuuttajien Kevan ja VER:n sijoitusten rakenteesta. Hajontaa oli kiinteistösijoitusten osuudessa, joka Varmalla oli kolmetoista, Ilmarisella yksitoista, Kevalla kahdeksan ja VER:llä kaksi prosenttia. Korkosijoituksia oli vastaavasti enemmän VER:llä.

Julkisten alojen vakuuttajilla ei ole vakavaraisuussääntelyä, ja aiemmin tämä on todennäköisesti vaikuttanut siihen, että Kevan ja VER:n sijoitusten rakenne on ollut jonkin verran riskillisempi kuin työeläkeyhtiöillä.

Vuonna 2010 korkeampi riski palkittiin korkeammalla tuotolla. Julkisten työeläkevakuuttajien keskituotto oli 12,1, työeläkeyhtiöiden 10,6 sekä säätiöiden ja kassojen 12,1 prosenttia.

Kahdeksan suurimman työeläkevakuuttajan joukosta koko toimialan keskituoton ylittivät Keva, VER ja Veritas, joilla tuottoluvut olivat vastaavasti 12,3, 11,7 ja 11,5 prosenttia.

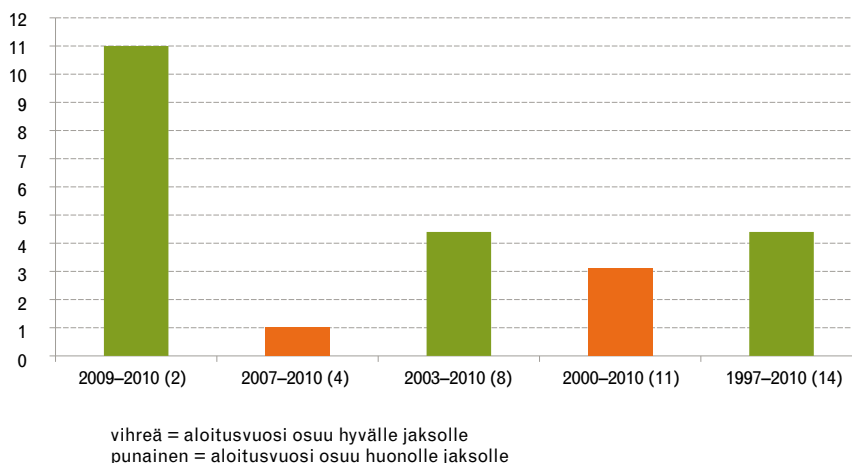
*Reijo Vanne
johtaja
Työeläkevakuuttajat TELA*

Seitsemän lihavaa ja seitsemän laihaa?

Yksityisalujen työeläkevaroja on voitu sijoittaa tuottohakisesti ja siten kohtuullista riskiä ottaen vuodesta 1997 alkaen. Vuoden 2010 loppuun mennessä on kulunut siis neljätoista vuotta uuden aikakauden alusta.

Onko eletty seitsemän lihavaa ja seitsemän laihaa vuotta? Ei ole, sillä hyviä tuottovuosia on yhdeksän ja huonoja viisi, jos hyvän tuottovuoden merkki on se, että sijoitusten reaali tuotto on ollut vähintään neljä prosenttia.

Yksityisalujen työeläkesijoitusten reaalin keskituotto prosentteina vuodessa laskennan aloitusvuoden mukaan.

Työeläkelaitosten avainlukuja vuodelta 2010

	Yhtiöt (TyEL, YEL)	Säätiöt (TyEL)	Kassat (TyEL, YEL)	MEK (MEL)	MELA (MYEL)	VK/ VER (VaEL)	Keva (KuEL)	KKR (KiEL)	Yhteensä
Vakuutetut (lkm)	1 759 224	24 839	35 540	7 523	80 897 (1)	165 000	495 000	17 062	2 585 085
Eläkkeensaajat (lkm) *	1 005 714	21 677	25 656	8 731	151 805	343 000	339 900	22 516	1 918 999
Tulot M€									
Maksutulo **	10 652,7	229,6	228,5	53,2	160,2	1 621,6	4 327,6	164,2	17 437,6
Sijoitustoiminnan nettotuotto kirjanpito-arvoin	3 566,3	221,5	295,5	59,1	2,6	543,5	3 105,8	59,3	7 853,6
Yhteensä	14 219,0	451,1	524,0	112,3	162,8	2 165,1	7 433,4	223,5	25 291,2
Kulut M€									
Eläkemeno / Maksetut eläkkeet ***	10 304,6	296,7	281,2	125,4	743,1 (2)	3 684,5	3 306,2	139,0	18 880,7
Kokonaisliikekulut ****	390,3	7,0	8,4	8,0	16,5	27,3	59,2	5,3	522,0
Yhteensä	10 694,9	303,7	289,6	133,4	759,6	3 711,8	3 365,4	144,3	19 402,7
Varat ja vastuut									
Vastuuvelka M€	75 411,4	2 334,5	2 303,5	648,2	35,8 (1, 3)	-	-	-	80 733,4
Sijoitusomaisuus M€ käypä arvo	85 194,6	2 631,7	2 692,0	760,2	159,9 (2)	13 937,0	28 778,5	957,1	135 111,0
Sijoitusjakauma %									
Kiinteistöt	12,6	9,4	26,6	30,5	16,7	2,0	7,6	12,9	10,7
Osakkeet*****	45,8	40,1	39,0	51,7	37,5	43,7	49,2	45,3	46,1
Korkosijoitukset	41,6	50,5	34,4	17,8	45,8	54,3	43,2	41,8	43,2
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Sijoitusten nettotuotto käypä arvo %	10,6	11,9	12,3	13,7	11,7	11,7	12,3	13,8	11,2
Sijoitusten tuotot käyvin arvoin M€	8 202,2	334,6	329,7	93,9	15,3	1 439,8	3 105,8	112,9	13 634,2
Toimintapääoma M€	19 416,4	805,4	801,1	225,1	-	-	-	-	-
Toimintapääoma ilman tasausvastuusta toimintapääomaan rinnastettavaa osaa M€	16 606,2	725,6	719,2	202,3	-	-	-	-	-
Vakavaraisuusaste %	28,8	42,1	40,8	41,0	-	-	-	-	-
Vakavaraisuusaste ilman väliaikaisia huojennuksia vuosille 2008-2012, %	23,6	36,4	35,2	35,4	-	-	-	-	-

* Eläkkeensaaja voi saada eläkettä useammasta eläkelaitoksesta
** Maksutuloon ei sisälly valtion budjetista kustannettavaa osuutta.
YEL:n osalta 105,3 M€, MYEL:n 500,9 M€, MEL:n 48,8 M€ ja VaEL:n 2 212,0 M€.
*** Sisältää TVR-maksun muiden kuin Kevan osalta (Kevalla maksutulossa)
**** Ei sisällä sijoitustoiminnan kuluja
***** Sisältää muut/vaihtoehtoiset sijoitukset

1) Sisältää myös apurahansaajat
2) Sisältää muutakin kuin MYEL:n
3) Vain MYEL:n osalta

Tässä hyvä ja paha erottuvat hämmästyttävän selvästi. Huonoimman ”hyvän” vuoden (1997) reaalityttö oli 6,3 ja parhaan ”huonon” vuoden (2007) tuotto 2,7 prosenttia.

Laihat ja lihavat vuodet ovat jakautuneet viiteen jaksoon. Vuodet 1997–1999, 2003–2006 ja 2009–2010 olivat lihavien vuosien jaksot, vuodet 2000–2002 ja 2007–2008 taas laihoja tai hyvin laihoja aikoja.

Kuvioon on piirretty reaalisia vuotuisia keskituottoja aloitusvuodesta vuoteen 2010 asti siten, että vihreällä merkityissä aloitusvuosi on hyvän jakson alkuvuosi ja punaisella merkityissä huonon jakson alkuvuosi. Vaaka-akselilla on ilmoitettu laskentajakson alku- ja loppuvuosi ja sulussa laskennassa mukana olevien vuosien lukumäärä.

Keskituotot ovat geometrisia keskiarvoja, jo-

ten kunkin vuoden tuotolla on laskennassa yhtä suuri paino.

Hyvä tai huono aloitusvuosi näkyy

Jos laskenta aloitetaan hyvillä vuosilla, jokaisessa tapauksessa neljän prosentin keskituotto ylittyy, vaikka esimerkiksi 1997 alkavassa laskennassa myös kaksi huonoa tuottokautta ovat luonnollisesti mukana. Jos laskenta aloitetaan huonon jakson alusta, kummassakaan tapauksessa ei päästä lähellekään neljää prosenttia.

Mitä tämä tarkoittaa? Tuottohakuisten sijoitussääntöjen aikaa on toistaiseksi kulunut niin vähän, että laskennan aloitusvuoden valinta vaikuttaa dramaattisesti lopputulokseen.

Lienee syytä olla tyytyväinen siihen, että lihavat ja laihat vuodet eivät ole jakautuneet vain kahteen jaksoon, kuten alkuperäistekstissä, johon otsikko viittaa. Jos nimittäin viisi huonoa vuotta olisivat osuneet peräkkäin, keskimääräinen vuotuinen reaalityttö näiden viiden vuoden aikana olisi ollut -3,5 prosenttia. Vakavaraisuus olisi ollut koetuksella. Lienee myös syytä olla tyytyväinen siihen, että tosielämässä – eikä vain laskuharjoituksissa – voitiin aloittaa lihavilla vuosilla 1997–1999.

Reijo Vanne

Mitä työeläkevakuutusyhtiön tilinpäätös kertoo?

Työeläkevakuutusyhtiön lakiin kirjattuna tehtävänä on harjoittaa sosiaaliturvaan kuuluvaa työntekijän eläkelain tai yrittäjän eläkelain mukaisen lakisääteisen eläketurvan toimeenpanoa tai tätä tarkoitusta varten kertyvien varojen hoitoa vakuutusten käsittämät edut turvaavalla tavalla.

Vaikka virke onkin kapulakieltä, se kannattaa jaksaa lukea loppuun asti. Se kertoo ytimekkäästi työeläkevakuutusyhtiön tehtävän, joka merkittäväällä tavalla erottaa sen muista yrityskentän toimijoista.

Esimerkiksi tavallisen osakeyhtiön laissa mainittu tarkoitus on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, mikä on hyvin kaukana työeläkevakuutusyhtiön tarkoituksesta.

Erityislaatu heijastuu tilinpäätöksen sisältöön

Tehtävän erityislaatuisuus heijastuu työeläkevakuutusyhtiön tilinpäätökseen sisältöön. Esimerkiksi työeläkevakuutusyhtiön tilikauden voitto on varoihin nähden minimaalinen. Täten normaalisti tavalla laskettu sijoitetun pääoman tuotto-prosentti, voiton suhde sijoitettuun pääomaan, antaisi varsin lohduttoman kuvan työeläkevakuutusyhtiön toiminnasta.

Myös omavaraisuusaste (oman pääoman suhde koko pääomaan) ja suhteellinen velkaantuneisuus (velan suhde liikevaihtoon) olisivat

normaalitarkastelussa hyvinkin huolestuttavia.

Tilinpäätöksen peruseriaate on silti sama: sen tulee antaa oikea ja riittävä kuva yrityksen toiminnasta ja taloudellisesta tilanteesta. Ja myöskään työeläkevakuutusyhtiön tapauksessa ei kannata tuijottaa yhden vuoden lukuja, vaan katsoa tilannetta pitkällä aikavälillä ja kiinnittää huomioita muutoksiin.

Jatkossa käsitellään erityisesti työeläkevakuutusyhtiön tuloksen muodostumista ja muita tämän liitteen taulukoissa esitettyjä tunnuslukuja.

Mitkä asiat tulokseen vaikuttavat...

Yleensä tuloslaskelman viimeinen rivi kertoo tilikauden tuloksen. Työeläkevakuutusyhtiöllä asia ei ole näin.

Näkyvä ylijäämä määräytyy laskuperusteiden mukaan, mutta todellisen tilikauden (kirjanpidollisen) tuloksen kertovat pitkälti siirrot vastuuvelan puskureihin, osittamattomaan lisä-vakuutusvastuuseen ja tasointuvastuuseen.

Osittamaton lisä-vakuutusvastuu on vastuuvelan osa, jonka tarkoituksena on puskuroida sijoitustoiminnan heilahteluja. Täten on luonnollista, että siirrot osittamattomaan lisä-vakuutusvastuuseen muodostuvat suurelta osin sijoitustoiminnan kirjanpidollisesta yli- tai alituotosta suhteessa vastuuvälalta vaadittavaan tuottovaatimukseen.

Toinen siirron lähde on vakuutusmaksuun sisältyvästä hoitokustannusosasta kertynyt yli- tai

STM:n vakuutusosaston ylimatemaatikko Mikko Kuusela paneutuu artikkelissaan siihen, miten työeläkevakuutusyhtiöiden erityislaatu heijastuu niiden tilinpäätöksiin.

alijäämä, hoitokustannustulos, mutta se on suuruudeltaan huomattavasti pienempi.

Tilikauden tulosta analysoitaessa esitetään myös vakuutusliikkeen tulos. Tämän tulosaikatuksen eliminoituu siirrolla tasotusvastuuseen, joka on puolestaan vakuutusliikkeen puskurointiin erikoistunut vastuuvelan osa. Vakuutusliikkeen tulos on suuruusluokaltaan yleensä merkittävästi pienempi kuin sijoitustoiminnan nettotulos.

...ja mitkä ei niinkään

Työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutusmaksutulot ovat valtavia. Vuonna 2010 ne olivat yhteensä noin 10,7 miljardia euroa. Suurin osa tästä summasta on kuitenkin käyttötarkoitukseltaan sidottua, ja saatua tuloa vastaa tuloslaskelmalla kuluera. Vain muutama prosentti tulosta jää vapaasti käytettäväksi liikekulujen kattamiseen. Tällä on toki vaikutusta tosiasialliseen tulokseen (ks. edellä mainittu hoitokustannustulos), mutta vaikutus on paljon vähäisempää kuin vakuutusmaksutulon volyymin arvaaminen.

Vuosittainen eläkemeno on samaa kokoluokkaa vakuutusmaksutulon kanssa. Eläkemenolla on kuitenkin vielä vähemmän vaikutusta tulokseen.

Suurin osa eläkemenosta on yhteisesti kustannettavaa, ja sitä varten kerätään rahaa vuosittain vakuutusmaksuilla. Tai sama toisin päin, suurin osa vakuutusmaksutulosta ohjautuu kyseisenä vuonna maksettavien eläkkeiden maksumuun.

Nämä kaksi, yhteisesti kustannettava eläkemeno ja vakuutusmaksutulosta tätä varten kerätty raha, eliminoivat toisensa tuloslaskelmalla.

Eläkkeissä on usein myös rahastoitua osaa, joka maksetaan tätä varten kerätyistä eläkevaroista eli vastuuvastuusta. Tulosaikutusta ei tässä tapauksessa ole, sillä maksetut rahastoidut eläkkeet vähentävät vastuuvastuuta. Tuloslaskelmalla maksetut rahastoidut eläkkeet ovat kuluja, mutta vastaavasti toinen kuluera, vastuuvastuun kasvu, pienenee. Koska maksutulo ja eläkkeet eivät käytännössä kuitenkaan toteudu ennakoidusti, syntyy edellä mainittua vakuutusliikkeen tulosta.

Toimintapääoma ja vakavaraisuus

Toimintapääomalla tarkoitetaan määrää, jolla työeläkevakuutusyhtiön varat ylittävät sen velat. Toimintapääoma muodostuu pääosin kahdesta erästä, edellä mainitusta osittamattomasta lisävakautusvastuusta ja arvostuseroista. Jälkimmäisellä tarkoitetaan sijoitusomaisuuden käypien arvojen ja taseella olevien kirjanpitoarvojen erotusta.

Käytännössä sijoitusomaisuus on siis arvostettu käyvin arvoin toimintapääomalaskelmalla. Vaikka osittamaton lisävakautusvastuu on vastuuvastuun osa, se lasketaan tässä katsannossa varoihin

eikä velkoihin johtuen sen sijoitusheilahteluja puskuroivasta käyttötarkoituksesta.

Vakavaraisuus kertoo työeläkevakuutusyhtiön kyvystä selviytyä vastuuvastuun liittyvistä velvoitteistaan pitkällä aikavälillä. Yleisesti käytetään kahta eri mittaria, vakavaraisuusastetta ja vakavaraisuusasmaa.

Vakavaraisuusaste on riskeistä riippumaton suure, joka kertoo puskurin koon suhteessa puskuroitavaan vastuuseen. Vakavaraisuusasma, eli toimintapääoman ja vakavaraisuusrajan osamäärä, taas suhteuttaa puskurin sijoitussalkun riskillisyyteen.

Jos näillä kahdella tunnusluvulla haluaa saada nopeasti kuvan työeläkevakuutusyhtiön sijoitusriskistä, voi laskea vakavaraisuusasteen ja vakavaraisuusasmaan suhteen. Tuloksena on nimittäin vakavaraisuusrajaprocentti, joka on sitä suurempi mitä riskillisempi salkku on.

Hyvitysten jakaminen ja sijoitustuotot

Työeläkevakuutusyhtiöt voivat kilpailla lähinnä palvelun laadulla ja sen hinnalla. Tuotteella sinällään on vaikea kilpailla, koska se on kaikilla sama.

Hinta konkretisoituu työeläkevakuutusyhtiön jakamiin asiakashyvityksiin. Hyvitysten maksimimäärään vaikuttaa toimintapääoman määrä sekä hoitokustannustulos.

Teknisesti asiakashyvitykset jaetaan vakuutusmaksunantajille ositettuna lisävakautusvastuuseen, josta ne käytetään seuraavan vuoden vakuutusmaksujen hyväksi, ellei toisin ole sovittu.

Sijoitustoiminnalla ja sen onnistumisella on keskeinen rooli nykyisenkaltaisessa työeläkejärjestelmässä. Se on myös merkittävin yksittäisen työeläkevakuutusyhtiön tosiasialliseen tulokseen vaikuttava tekijä.

On kuitenkin syytä huomata, että kirjanpidossa näkyvä sijoitustoiminnan tilikauden tulos voi antaa harhaanjohtavan kuvan sijoitustoiminnan onnistumisesta. Kuvitellaan, että kahdella työeläkevakuutusyhtiöllä on täsmälleen samanlainen osakesijoitus. Aikojen saatossa osakkeen arvo nousee ja eräänä vuonna toinen yhtiö päättää myydä sijoituksen. Tällä yhtiöllä hankintahinnan ja myyntihinnan välinen arvostusero tuloutuu tuloslaskelmalle, toisella yhtiöllä se jää edelleen taseeseen (ja tuloksen) ulkopuolelle arvostuseroihin.

Tämän vuoksi sijoitustoiminnan kirjanpidollinen tulos ei anna luotettavaa kuvaa sijoitustoiminnan onnistumisesta, vaan huomio pitää kiinnittää vain sijoitustoiminnan tulokseen käyvin arvoin.

Eläkesäätiöillä ja -kassoilla eroavaisuuksia

Työeläketurva voi olla järjestetty myös eläkesäätiössä tai -kassassa. Myös näillä eläkelaitosmuodoil-

la tilinpäätös noudattelee pääpiirteissään edellä mainittuja periaatteita. Muutamia tärkeitä eroja kuitenkin on. Eläkesäätiö tai -kassa, tai tarkemmin osakkaana oleva työnantaja, voi melko vapaasti vaihdella vuosittain maksun määrää. Tämä on mahdollista, koska lisävakautusvastuun käyttö on vapaampaa.

Maksutasoa ja lisävakautusvastuuta muuttamalla tuloksen viimeiselle riville jää useimmiten pyöreä nolla. Koska työnantaja voi vaikuttaa maksutasoon itse, ei hyvitysjärjestelmälle ole tarvetta.

Uudistuksia

Kuten mainittua, työeläkevakuutusyhtiön sijoitustoiminnan tulosta kannattaa tarkastella vain käyvin arvoin.

Tällä hetkellä selvittelenkin, voitaisiinko työeläkealalla siirtyä käyttämään sijoitusten osalta käyviä arvoja kirjanpidossa. Tavoitteena on lisäksi poistaa ongelmia, joita syntyy kirjanpidon ja verotuksen välisistä jaksotuseroista.

Toimintapääomaan ja vakavaraisuuteen on myös suunnitteilla muutoksia. Toimintapääoma ja tasotusvastuu on tarkoitus yhdistää yhdeksi puskuriksi, vakavaraisuuspääomaksi. Tämä tehostaisi puskureiden käyttöä, sillä sijoitus- ja vakuutuslaksella on melko vähäinen korrelaatio.

Yhteisen puskurin vakavaraisuusraja asetuisi siis alemmalle tasolle kuin näiden kahden puskurin rajojen summa.

Myös koko vakavaraisuusmekanismia ollaan uudistamassa kokonaisuudessaan.

Lisäksi selvittelen työeläkelaitosten valvontaja hallintokäytäntöjä erityisesti riskienhallinnan osalta ja koko alan poikkeusoloihin varautumista.

Nämä ehdotetut uudistukset pohjautuvat toukokuussa 2009 alkaneeseen selvitystyöhön, josta julkaistiin loppuraportit maaliskuussa 2010. Raporteissa ehdotetuista uudistuksista osa on jo toteutettu.

Tänä keväänä maaliskuussa sosiaali- ja terveysministeriö asetti työryhmän ja tälle kolme alaryhmää jatkamaan työtä. Työryhmien toimikausi loppuu 31.3.2013, mutta toivottavasti osa uudistuksista pystytään toteuttamaan jo tämän vuoden puolella.

Mikko Kuusela
ylimatemaatikko
sosiaali- ja terveysministeriö

Työeläkevakuutusyhtiöiden tilinpäätöslukuja vuodelta 2010

Varma	Ilmarinen	Eläke-Tapiola	Eläke-Fennia	Etera	Eläke-Veritas	Pensions-Alandia	Yhteensä
2010 muutos, %	2010 muutos, %	2010 muutos, %	2010 muutos, %	2010 muutos, %	2010 muutos, %	2010 muutos, %	2010 muutos, %

Muutosprosentti kertoo muutoksen edellisvuoteen 2009 verrattuna.

VAKUUTETUT (lkm)

TyEL I)	488 300	2,8 %	501 000	6,1 %	217 997	-1,6 %	181 520	2,6 %	112 000	0,0 %	56 635	3,0 %	9 798	5,9 %	1 567 250	3,0 %
YEL	38 400	0,3 %	53 660	2,7 %	47 285	-2,0 %	34 720	3,4 %	5 000	31,3 %	11 727	-5,0 %	1 182	-1,2 %	191 974	1,2 %
Yhteensä	526 700	2,7 %	554 660	5,8 %	265 282	-1,7 %	216 240	2,7 %	117 000	1,0 %	68 362	1,5 %	10 980	5,1 %	1 759 224	2,8 %

ELÄKKEENSAAJAT (lkm)

Yhteensä	326 900	1,2 %	295 827	4,5 %	117 955	2,7 %	82 980	1,7 %	152 200	-1,4 %	26 141	3,6 %	3 711	4,1 %	1 005 714	2,0 %
-----------------	----------------	--------------	----------------	--------------	----------------	--------------	---------------	--------------	----------------	---------------	---------------	--------------	--------------	--------------	------------------	--------------

TULOT (milj. €)

Vakuutusmaksutulo																
TyEL-maksutulo	3 586,8	10,1 %	3 178,4	6,6 %	1 248,5	2,5 %	990,1	2,0 %	558,6	5,7 %	331,1	2,7 %	29,3	10,6 %	9 922,9	6,6 %
YEL-maksutulo	148,5	3,8 %	231,2	6,2 %	177,2	4,1 %	136,2	8,4 %	11,0	27,4 %	49,2	0,5 %	3,1	3,3 %	756,4	5,5 %
Jälleenvakuutus ym.	-0,1	50,0 %	-26,4	-62,9 %	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		-26,5	-61,5 %
Yhteensä	3 735,2	9,9 %	3 383,2	6,3 %	1 425,7	2,7 %	1 126,2	2,7 %	569,6	6,0 %	380,4	2,4 %	32,4	9,8 %	10 652,7	6,5 %
Sijoitustoiminnan nettotuotto kirja-arvoin	1 134,0	54,2 %	1 206,6	38,1 %	402,2	17,8 %	395,9	-24,7 %	277,0	1,8 %	134,6	-8,5 %	16,0	-92,8 %	3 566,3	36,8 %
Yhteensä	4 869,2	-17,1 %	4 589,8	10,6 %	1 827,9	-2,6 %	1 522,1	7,7 %	846,6	-3,3 %	515,0	3,9 %	48,4	28,1 %	14 219,0	-9,2 %

LUOTTOTAPPIOT (milj. €)

Yhteensä	15,4	-16,3 %	13,8	-7,0 %	11,5	-15,9 %	7,8	-23,7 %	6,2	-52,1 %	4,6	13,0 %	0,0	-89,7 %	59,3	-20,0 %
-----------------	-------------	----------------	-------------	---------------	-------------	----------------	------------	----------------	------------	----------------	------------	---------------	------------	----------------	-------------	----------------

ELÄKEMENO (milj. €)

TyEL	3 753,0	10,2 %	3 016,3	8,2 %	974,8	6,6 %	745,4	6,8 %	997,5	2,4 %	231,3	9,1 %	16,4	9,3 %	9 734,7	8,1 %
YEL	208,5	4,1 %	274,2	8,1 %	214,8	9,2 %	116,4	6,2 %	0,8	117,2 %	44,1	7,8 %	3,1	3,8 %	861,9	7,1 %
Yhteensä	3 961,4	9,8 %	3 290,5	8,2 %	1 189,6	7,1 %	861,8	6,8 %	998,3	2,4 %	275,4	8,9 %	19,5	8,4 %	10 596,6	8,0 %
Vastuunjako	-308,4	-9,4 %	-23,0	-237,4 %	144,2	-4,1 %	169,8	-1,4 %	-343,8	5,1 %	60,7	-5,7 %	8,5	15,2 %	-292,0	14,0 %
Yhteensä	3 653,1	11,8 %	3 267,5	6,8 %	1 333,8	5,7 %	1 031,7	5,3 %	654,5	1,0 %	336,0	5,9 %	28,0	10,4 %	10 304,6	7,8 %

KOKONAISLIIKEKULUT (milj. €)

Hankinta	12,3	-0,8 %	15,1	30,9 %	11,8	1,9 %	9,6	8,3 %	8,4	13,4 %	3,0	15,0 %	0,2	-23,0 %	60,4	10,7 %
Hoito	41,8	-9,5 %	31,3	-4,5 %	20,4	-6,5 %	11,7	3,2 %	11,5	-23,1 %	5,5	-4,4 %	0,3	55,9 %	122,5	-7,9 %
Hallinto	14,4	5,1 %	16,3	3,9 %	10,3	8,7 %	5,7	-2,8 %	5,0	3,3 %	3,1	-8,0 %	0,8	40,3 %	55,7	3,9 %
Lakisääteiset maksut	14,4	4,9 %	13,2	2,3 %	5,5	-2,2 %	4,3	-2,7 %	2,2	-3,1 %	1,5	-1,2 %			41,1	1,6 %
Yhteensä	82,9	-3,6 %	75,9	4,1 %	48,0	-1,0 %	31,4	2,7 %	27,1	-8,0 %	13,2	-1,1 %	1,2	29,9 %	279,6	-0,7 %
Korvaus	25,1	20,5 %	28,2	8,2 %	9,4	8,1 %	12,4	2,3 %	11,3	4,7 %	3,6	32,6 %	0,3	38,2 %	90,4	10,9 %
Työkyvyn ylläpito	6,0	53,9 %	7,4	6,9 %	2,2	24,0 %	1,8	27,5 %	0,9	48,4 %	0,4	-8,4 %	0,0		18,7	24,2 %
Sijoitustoiminta	17,9	12,8 %	15,4	9,2 %	7,5	18,0 %	8,4	11,1 %	6,4	0,1 %	4,2	19,0 %	0,7	-7,5 %	60,6	10,9 %
Muut	0,0		1,1	-17,3 %	0,3	5,9 %	0,0		0,0		0,0		0,0		1,5	-12,8 %
Yhteensä	132,0	4,3 %	128,0	5,5 %	67,5	2,7 %	54,0	4,5 %	45,8	-3,2 %	21,4	6,8 %	2,2	15,5 %	450,9	3,8 %

Kokonaisliikekulut, % vakuutusmaksutulosta	3,5	-5,1 %	3,8	-0,7 %	4,7	0,0 %	4,8	1,7 %	8,0	-8,7 %	5,6	4,3 %	6,8	5,2 %	4,2	-2,5 %
HK-osalla katetut kulut, % hoitokustannustuotosta	72,6	-9,7 %	74,5	-1,8 %	81,6	-2,9 %	76,9	-0,6 %	95,3	-3,1 %	87,4	1,8 %	73,4	17,0 %	77,6	-4,4 %

KOKONAISLIIKEKULUJEN JAKAUMA (%)

Hankinta	9	-4,1 %	12	24,1 %	18	-0,9 %	18	3,7 %	18	17,2 %	14	7,7 %	7	-33,4 %	13	6,7 %
Hoito	32	-13,2 %	24	-9,5 %	30	-9,0 %	22	-1,2 %	25	-20,5 %	26	-10,5 %	13	35,0 %	27	-11,2 %
Hallinto	11	0,8 %	13	-1,5 %	15	5,8 %	11	-6,9 %	11	6,7 %	15	-13,9 %	35	21,4 %	12	0,1 %
Lakisääteiset maksut	11	0,6 %	10	-3,1 %	8	-4,8 %	8	-6,9 %	5	0,1 %	7	-7,5 %	0		9	-2,1 %
Yhteensä	63	-7,5 %	59	-1,3 %	71	-3,7 %	58	-1,7 %	59	-4,9 %	62	-7,4 %	55	12,5 %	62	-4,3 %
Korvaus	19	15,6 %	22	2,5 %	14	5,2 %	23	-2,1 %	25	8,2 %	17	24,2 %	12	19,6 %	20	6,9 %
Kuntoutus	5	47,6 %	6	1,3 %	3	20,8 %	3	22,0 %	2	53,3 %	2	-14,2 %	0		4	19,7 %
Sijoitustoiminta	14	8,2 %	12	3,5 %	11	14,9 %	16	6,3 %	14	3,5 %	19	11,5 %	33	-20,0 %	13	6,9 %
Muut	0		1	-21,6 %	1	3,1 %	0		0		0		0		0	-16,0 %
Yhteensä	100		100		100		100		100		100		100		100	

VASTUUVELKA (milj. €)

Yhteensä	29 088,8	4,7 %	24 657,4	9,1 %	8 219,1	5,5 %	6 200,7	7,5 %	5 163,2	2,9 %	1 882,7	9,3 %	199,6	10,4 %	75 411,4	6,4 %
-----------------	-----------------	--------------	-----------------	--------------	----------------	--------------	----------------	--------------	----------------	--------------	----------------	--------------	--------------	---------------	-----------------	--------------

Varma	Ilmarinen	Eläke-Tapiola	Eläke-Fennia	Etera	Eläke-Veritas	Pensions-Alandia	Yhteensä
2010 muutos, %	2010 muutos, %	2010 muutos, %	2010 muutos, %	2010 muutos, %	2010 muutos, %	2010 muutos, %	2010 muutos, %

SIJOITUSOMAISUUS (käypä arvo, milj. €)

Kiinteistöt	4 646,1	2,8 %	3 028,4	17,5 %	1 078,0	7,6 %	799,4	6,0 %	769,0	-2,0 %	354,0	-4,9 %	29,5	44,6 %	10 704,4	6,7 %
Osakkeet	16 703,2	50,9 %	13 425,0	36,2 %	3 419,7	48,4 %	2 335,2	29,5 %	2 199,0	42,7 %	852,0	78,8 %	82,1	37,4 %	39 016,2	43,9 %
Rahoitusmarkkinavälineet (jvk ml.)	8 175,7	-24,8 %	8 530,4	-10,5 %	4 491,6	-5,6 %	3 173,7	1,9 %	1 967,0	-15,8 %	844,6	-12,3 %	122,3	2,4 %	27 305,4	-13,8 %
Lainat	3 678,8	5,8 %	3 137,8	-2,3 %	388,9	-4,6 %	453,6	-7,9 %	486,0	-6,4 %	35,4	-22,7 %	1,9	-73,6 %	8 182,4	0,3 %
Muut Sijoitukset	-13,9		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		-13,9	-130,2 %
Yhteensä	33 189,9	10,9 %	28 121,7	11,7 %	9 378,2	10,7 %	6 761,9	9,7 %	5 420,0	3,7 %	2 086,0	12,3 %	236,0	14,0 %	85 194,6	10,6 %

SIJOITUSJAKAUMA (%)

Kiinteistöt	14	-7,3 %	11	5,2 %	11	-2,8 %	12	-3,4 %	14	-5,5 %	17	-15,3 %	13	26,9 %	13	-3,5 %
Osakkeet	50	36,1 %	48	22,0 %	36	34,1 %	35	18,1 %	41	37,6 %	41	59,2 %	35	20,5 %	46	30,1 %
Rahoitusmarkkinavälineet (jvk ml.)	25	-32,2 %	30	-19,9 %	48	-14,7 %	47	-7,1 %	36	-18,8 %	40	-21,9 %	52	-10,1 %	32	-22,1 %
Lainat	11	-4,6 %	11	-12,5 %	4	-13,8 %	7	-16,0 %	9	-9,7 %	2	-31,2 %	1	-76,9 %	10	-9,3 %
Yhteensä	100		100		100		100		100		100		100		100	

SIJOITUSTEN TUOTTO KÄYVILLE ARVOILLE (%)

Yhteensä	11,0	22,0 %	10,8	31,6 %	10,8	20,0 %	10,0	1,0 %	8,0	22,3 %	11,5	-6,5 %	11,4	26,9 %	10,6	23,4 %
-----------------	-------------	---------------	-------------	---------------	-------------	---------------	-------------	--------------	------------	---------------	-------------	---------------	-------------	---------------	-------------	---------------

TILIKAUDEN TULOS (milj. €) ²⁾

Vakuutusliike	145,1	11,6	96,4	-22,5	38,6	-17,9	24,7	-20,9	19,0	-11,0	16,5	-3,0	2,5	-0,2	342,8	-63,9
Sijoitustoiminta	1 874,0	2 151,1	1 578,1	2 175,2	525,0	591,2	307,8	246,4	151,0	220,0	124,6	89,4	16,5	20,3	4 577,0	5 493,6
Hoitokustannus	35,4	22,7	31,6	27,7	11,8	9,7	11,8	11,2	1,8	0,6	2,2	2,4	0,5	0,7	95,1	75,0
Yhteensä	2 054,4	2 185,3	1 706,2	2 180,4	575,4	583,1	344,3	236,7	171,8	209,6	143,2	88,8	19,5	20,8	5 014,8	5 504,7

% TyEL-vakuutusmaksutulosta	57,3	67,1	53,7	73,1	46,1	47,9	34,8	24,4	30,8	39,6	43,2	27,5	66,6	78,5	50,5	59,2
% vastuuvälästä	7,1	7,9	6,9	9,6	7,0	7,5	5,6	4,1	3,3	4,2	7,6	5,2	9,8	11,5	6,6	7,8
Sijoitustoiminnan tuotot käyvin arvoin	3 277,8	3 551,1	2 738,8	3 410,4	915,5	1 016,0	620,7	570,9	410,0	494,0	214,4	181,6	25,0	29,0	8 202,2	9 253,0
Vastuuvälän tuottovaatimus	-1 403,9	-1 400,1	-1 160,7	-1 235,3	-390,6	-424,8	-312,9	-324,5	-259,0	-274,0	-89,8	-92,2	-8,5	-8,7	-3 625,4	-3 759,6
Yhteensä	1 874,0	2 151,0	1 578,1	2 175,1	524,9	591,2	307,8	246,4	150,0	219,0	124,6	89,4	16,5	20,3	4 576,8	5 493,4

SIIRTO ASIAKASHYVITYKSIIN (milj. €) ^{2) 3)}

Yhteensä	89,0	61,0	71,0	52,0	25,3	18,6	15,9	12,1	9,0	7,0	5,2	3,9	1,9	1,6	217,3	156,2
% TyEL-palkkasummasta	0,5	0,4	0,5	0,4	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,7	0,6	0,5	0,4
% TyEL-vakuutusmaksusta	2,5	1,9	2,2	1,7	2,0	1,5	1,6	1,2	1,6	1,3	1,6	1,2	3,4	3,1	2,2	1,7

TOIMINTAPÄÄOMA JA MUU VAKAVARAISUUS (milj. €)

Oma pääoma	88,8	4,0 %	101,4	3,6 %	55,5	3,9 %	33,9	3,8 %	43,4	4,1 %	19,7	0,5 %	0,8	5,0 %	343,6	3,6 %
Tilinpäätössiirtojen kertymä	0,0		2,4	-69,3 %	0,0		0,2	48,2 %	0,0		1,9	-0,5 %	0,0		4,5	-55,0 %
Arvostuserot	4 481,3	91,7 %	4 006,7	61,9 %	1 287,3	67,8 %	734,2	44,1 %	473,4	39,0 %	241,6	49,3 %	37,4	31,6 %	11 262,0	70,1 %
Osittamaton lisävakautusvastuu	2 309,4	-11,6 %	1 552,9	6,8 %	537,6	-1,9 %	218,7	55,3 %	282,4	4,2 %	127,7	47,0 %	28,9	32,3 %	5 057,6	-1,5 %
Muut	-37,1	-56,0 %	-8,6	-200,3 %	-10,6	4,7 %	-0,1	40,6 %	-3,1		-1,9	6,6 %	-0,0	-9,2 %	-61,4	-53,8 %
Tasausvastuusta toimintapääomaan rinnastettava osa	1 070,5	6,4 %	923,4	9,2 %	305,4	6,0 %	238,7	6,3 %	195,2	2,8 %	70,1	7,4 %	6,8	7,3 %	2 810,2	7,0 %
Toimintapääoma yhteensä	7 912,9	31,5 %	6 578,2	34,9 %	2 175,4	32,2 %	1 225,6	35,1 %	991,4	17,6 %	459,1	37,6 %	73,9	28,8 %	19 416,4	32,3 %
Vakavaraisuusaste, %	30,8	23,7 %	29,7	23,8 %	29,6	24,9 %	21,4	27,4 %	21,2	14,6 %	27,3	28,2 %	45,1	19,9 %	28,8	23,8 %
Toimintapääoma/vakavaraisuusraja	2,3	-17,9 %	2,6	-4,8 %	3,0	0,0 %	2,8	3,7 %	2,4	4,3 %	2,4	-20,0 %	4,1	-12,8 %	2,5	-9,5 %
Tasausvastuu	1 158,3	14,0 %	1 067,9	9,9 %	322,8	13,6 %	261,0	10,3 %	624,8	1,2 %	130,1	13,9 %	13,8	15,5 %	3 578,8	10,0 %
Ositettu lisävakautusvastuu	89,0	45,9 %	71,0	36,5 %	25,3	36,0 %	15,9	31,4 %	9,2	29,1 %	5,2	32,0 %	1,0	157,0 %	216,5	39,6 %
Toimintapääoma ilman tasausvastuusta toimintapääomaan rinnastettavaa osaa	6 842,4	36,6 %	5 654,8	40,3 %	1 869,9	37,7 %	986,8	44,5 %	796,2	21,8 %	389,0	45,0 %	67,1	31,5 %	16 606,2	37,7 %
Vakavaraisuusaste ilman väliaikaisia huojuksia vuosille 2008-2012, %	25,6	28,4 %	24,5	28,7 %	24,4	30,1 %	16,5	36,3 %	16,3	18,8 %	22,2	35,0 %	39,3	22,4 %	23,6	28,9 %

HENKILÖSTÖ (Ikm)

Yhteensä	601	-2,3 %	545	1,7 %	198	2,6 %	253	0,8 %	292	-10,7 %	132	0,0 %	3	0,0 %	2 024	-1,6 %
-----------------	------------	---------------	------------	--------------	------------	--------------	------------	--------------	------------	----------------	------------	--------------	----------	--------------	--------------	---------------

1) Luku kertoo TyEL-vakuutettujen lukumäärän vuoden 2010 lopussa. Poikkeavan kannan takia Eteran tilinpäätöksessään ilmoittama luku (212 000) sisältää myös vuoden aikana lyhytaikaisessa työsuhteessa olleet vakuutetut.

2) Tilikauden tulos ja siirto asiakashyvitukseen -osioissa vertailulukuna on käytetty muutosprosentin sijasta vuoden 2009 vastaavaa lukua.

3) Pensions-Alandian asiakashyvitys siirtoon sisältyy muista poiketen myös siirtoa vakuutusliikkeestä (VA2).

Liitteen asiantuntijat

Tilinpäätöslitteen toimituskunnassa kirjoittajina ja taulukkokoftan tuottajina ovat johtaja **Reijo Vanne** (kuvassa vas.) Työeläkevakuuttajat TELAs-ta, yllämatemaatikko **Mikko Kuusela** sosiaali- ja

terveysministeriöstä, laskentapäällikkö **Martti Rouvala** Ilmarisesta sekä Eläketurvakeskukselta vastuunjaon asiantuntija **Eeva Puuperä**.

*Kuvat: Karoliina Paatos
Toimitus: Anne Iivonen*

SANASTOA

ARVOSTUSERO

Omaisuuksien käyvän arvon ja kirjanpitoarvon välinen ero.

ASIAKASHYVITYS

TyöEL-vakuutuksenottajille jaettava hyvitys, joka huomioidaan vakuutusmaksujen alennuksena. Asiakashyvitys jaetaan ositetusta lisäakuutusvastuusta.

HOITOKUSTANNUSOSA

Vakuutusmaksuun sisältyvä osa, joka on tarkoitettu yhtiön liikekulujen kattamiseen.

NIMELLISTUOTTO

Työeläkevaroista korkoina, osinkoina ja vuokrina tms. saadut kassatulot sekä sijoituskohteiden arvonnousut ja -laskut prosentteina sitoutuneesta pääomasta, vrt. reaalityttö.

OSITTAMATON LISÄVAKUUTUSVASTUU

Osittamaton lisäakuutusvastuu on vastuuvelan osa, jonka tarkoituksena on puskuroida sijoitus-toiminnan heilahteluja. Vakavaraisuustarkastelussa se on osana toimintapääomaa.

REAALITUOTTO

Työeläkevarojen nimellistuoottoprosentti samanaikaisen kuluttajahintojen muutosprosentin mukaan vähennettynä.

TASOITUSVASTUU

Tasointusvastuu on vakuutusliikkeen tuloksista kerätty puskuri, jolla varaudutaan niihin vuosiin, jolloin myönnetään keskimääräistä enemmän uusia eläkejä.

TOIMINTAPÄÄOMA

Toimintapääomalla tarkoitetaan yhtiön käypiin arvoihin arvostettujen varojen ja vastuiden ero-

tusta. Toimintapääoma on tarkoitettu sijoitustoiminnan riskien tasaamiseen.

VAKAVARAISUUSASTE

Vakavaraisuusaste lasketaan jakamalla toimintapääoma vakavaraisuuden laskennassa käytetyllä vastuuvellalla.

VAKAVARAISUUSRAJA

Vakavaraisuusraja on yhtiön sijoituskannan rakenteen ja vastuuvellan määrän perusteella laskettu suure, jota suurempia heilahteluja ei sijoitusten arvoissa pitäisi voida yhden vuoden jaksolla sattu.

VAKUUTUSTEKNINEN VASTUUVELKA

Vakuutustekninen vastuuvelka on tilinpäätökseen kirjattu arvio yhtiöille tulevaisuudessa aiheutuvis-ta eläkemenoista siltä osin kuin ne on rahastoitu.

Vanhuuseläkeiät Euroopan keskiössä

★ Eläkeiän nosto esillä lähes kaikissa Euroopan maissa.

★ Taustalla eliniän pitenemisen aiheuttamat paineet julkisen talouden kestävyydelle.

★ EU:ssa suositellaan eläkejärjestelmien sitomista elinajanodotteen muutokseen.

★ Useissa Euroopan maissa on tehty päätöksiä eläkeiän nostamisesta ja yhä useammassa maassa keskustellaan osin kiivaastikin eläkeiän oikeasta tasosta. Väestön ikääntyminen ja eliniän pidentyminen aiheuttavat haasteita eläkejärjestelmien ja koko julkisen talouden kestävyydelle. Ihmiset ovat eläkkeellä huomattavasti pidempään kuin ennen, mutta maksajia on yhä vähemmän. Tämän yhtälön yhtenä ratkaisukeinona on lähdetty nostamaan eläkeiä.

Suomessa julkinen keskustelu asiasta alkoi pari vuotta sitten niiltä pääministerin kuuluisilta Rukan hangilta, jonka jälkeen kolmikantayhteistyöllä on etsitty uusia latuja asian ratkaisemiseksi. Maali on asetettu, mutta välineet tavoitteen saavuttamiseksi ovat vielä valitsematta.

Ikärajan nostoille sovitut siirtymäajat ovat pitkiä

★ EU15-maissa 65 vuoden eläkeikä on varsin yleinen ja useat uusimmista jäsenmaista ovat nostamassa ikiään samalle tasolle reilun kymmenen vuoden kuluessa. Tosin Tanska, Saksa ja Ranska ovat jo päättäneet vanhuuseläkeiän nostamisesta 65:stä 67 vuoteen. Espanjassa on hallituksen esitys asiasta. Britanniassa ja Irlannissa tavoitteeksi on asetettu 68 vuoden ikä; Irlannissa edetään vielä hallituksen suunnitelman tasolla.

Hollannissa saatiin huhtikuun lopulla 2011 hallituksen hyväksyntä työmarkkinajärjestöjen esitykselle eläkeiän nostamisesta nykyisestä 65:stä 66 vuoteen vuonna 2020. Tähän lopulta päädyttiin aiemmin hallituksen pöydällä sinettiä vailla olleen 67 vuoden sijaan. Hollannissa eläkeikä aiotaan sitoa elinajanodotteen kehitykseen, samoin kuin Tanskassa. Nykyarvion mukaan eläkeikä nousee tämän seurauksena 68 vuoteen vuonna 2030.

Myös Kreikassa tullaan soveltamaan vastaavanlaista elinajanodotteen myötä etääntyvää eläkeikää nykyisen 65 vuoden eläkeiän sijaan vuodesta 2021 alkaen.

Kaikissa edellä mainituissa maissa siirtymäajat ovat pitkiä. Tavoitteet saavutetaan vasta lähempänä vuotta 2030; Britanniassa 2046. Tosin Britannian nykyinen hallitus on tiukentamassa aikataulua siten, että eläkeikä nostettaisiin 66 vuoteen jo vuonna 2016 ja 68:aan tai 70:een aiemmin esitetyn mukaisesti.

Edellä lueteltujen EU15-maiden lisäksi keskustelua eläkeiän nostamisesta käydään Itävallassa ja Belgiassa. Lisäksi Ruotsissakin on asetettu eläke-työryhmä selvittämään työeläkkeen joustavan alaikärajan (61) sekä takuueläkeiän (65) nostamista. Selvitystyön kohteena on erityisesti lisäeläkejärjestelmien alaikärajan nostaminen nykyisestä 55 vuodesta. Työryhmältä odotetaan väliraporttia tammikuussa 2012 ja lopullinen työ valmistuu keväällä 2013.

EU:n suunnalta vahvoja kannanottoja eläkeiän nostamiseksi

★ EU:n keskeisten toimijoiden suunnalta on kuulunut kannanottoja ja toimintaohjeita eläkejärjestelmien uudistamiseksi väestön ikääntyessä. Toimenpiteiden toteuttaminen on kuten ennenkin kansallisissa käsissä.

Helmikuussa 2011 Saksan liittokansleri **Merkel** ja Ranskan presidentti **Sarkozy** esittelivät hahmotelmiaan vahvemman eurooppalaisen talouspolitiikan puolesta, joka sisälsi samalla ajatuksen euroalueen maiden eläkejärjestelmien mukauttamisesta muuttuneeseen väestökehitykseen ja eläkeiän nostamisesta.

Komission ensimmäisessä vuotuisessa kas-

vuselvityksessä (12.1.2011), joka liittyy kiinteästi uuteen Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden toteuttamiseen, luetellaan viisi toimintaohjetta eläkejärjestelmien uudistamiseksi. Selvityksessä todetaan, että eläkeikää olisi nostettava elinajanodotteen mukaisesti myös niissä jäsenvaltioissa, jotka eivät ole sitä vielä tehneet julkisen talouden vakauttamista tukeakseen.

Maaliskuussa 2011 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston eli jäsenvaltioiden hallitusten pääedustajien huippukokouksen päätelmät ovat samansuuntaiset, joskin osin väljemmät. Päätelmissä todetaan, että eläkkeiden kestävyys ja riittävyyden varmistaviin uudistuksiin voisivat kuulua eläkejärjestelmän sitominen kansalliseen väestötilanteeseen esimerkiksi mukauttamalla todellinen eläkkeellesiirtymisikä elinajanodotteeseen tai nostamalla osallistumisastetta.

Suomessa on asetettu selkeä tavoite

★ Suomen voidaan sanoa ottaneen haasteen vastaan, kun tavoitteena on todellisen eläkkeellesiirtymisiän nostaminen kolmella vuodella vuoteen 2025 mennessä.

Työuraryhmän laskelmat ja selvitykset sekä aiheeseen liittyvät tutkimukset osoittavat, että tavoite on kova ja eläkepolitiikan keinoin asiaa ei yksin ratkaista.

Tavoitteen saavuttamista tukee Työeläkevaluuttajat TELA:n Gallupilla teettämä viimeisin mielipidekysely, jonka mukaan arvio sopivasta eläkkeellesiirtymisiästä on noussut (63 vuoteen) kolmella vuodella vuodesta 1998 ja työelämässä jatkamaan haluavien osuus on nousussa. Lähes puolet jäisi työelämään 63 ikävuoden täytyttyä.

Sosioekonomiset erot työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisiässä eri sairausryhmissä

Anu Polvinen
Tutkija
Eläketurvakeskus

★ Masennuksen ja muiden mielenterveyden häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeelle siirrytään muita syitä aikaisemmin.

★ Työntekijät siirtyvät ylempiä toimihenkilöitä nuorempana työkyvyttömyyseläkkeelle.

★ Sosioekonomisten ryhmien väliset erot työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisiässä ovat erilaiset eri sairausryhmissä.

★ Keskimääräinen työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisikä oli vuonna 2010 Eläketurvakeskuksen tilastojen mukaan 52,0 vuotta.

Useimmiten työkyvyttömyyseläkkeen syynä oli tuki- ja liikuntaelinsairaus tai mielenterveyden häiriö. Masennuksen vuoksi työkyvyttömyyseläkkeelle siirryttiin keskimäärin 49,2-vuotiaana, muiden mielenterveyden häiriöiden vuoksi 44,0-vuotiaana, tuki- ja liikuntaelinsairauksien vuoksi 55,3-vuotiaana sekä verenkiertoelinsairauksien vuoksi keskimäärin 55,4-vuotiaana.

Tämä artikkeli perustuu selvitykseen, jossa keskimääräiset työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisiät on laskettu Tilastokeskuksen työssäkäyntiaineiston pitkittäisaineistosta, johon on liitetty Eläketurvakeskuksen eläkekisteritietoja. Aineiston avulla on tutkittu 30 vuotta täyttäneiden työssäkäyvien työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisikää ja siinä olevia sosioekonomisia eroja eri sairausryhmissä.

Aineistossa on mukana noin 15 000 vuosina 1997–2005 työkyvyttömyyseläkkeelle siirtynyttä yli 30-vuotiaasta henkilöä, jotka olivat ennen eläkkeelle siirtymistään olleet työelämässä. Laskelmat on tehty yli 30-vuotiaalle väestölle, sillä tämän ikäisillä henkilöillä sosioekonominen asema on vakiintunut.

Ikärajaus vuoksi lasketut keskimääräiset työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisiät eivät vastaa koko väestön työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisikää.

★ Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisikä vaihteli sosioekonomisen aseman mukaan. Työntekijämiehet siirtyivät keskimäärin kaksi vuotta aikaisemmin työkyvyttömyyseläkkeelle kuin ylempät toimihenkilömiehet.

Naisilla eroa sosioekonomisten ryhmien välillä ei juurikaan ollut.

★ Erot sairausryhmittäin työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisissä eri sosioekonomisten ryhmien välillä olivat erilaiset eri sairausryhmissä.

Masennuksen perusteella työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneillä miehillä ero oli ylempien toimihenkilöiden ja työntekijöiden välillä noin kolme vuotta. Naisilla vastaava ero oli keskimäärin 1,5 vuotta.

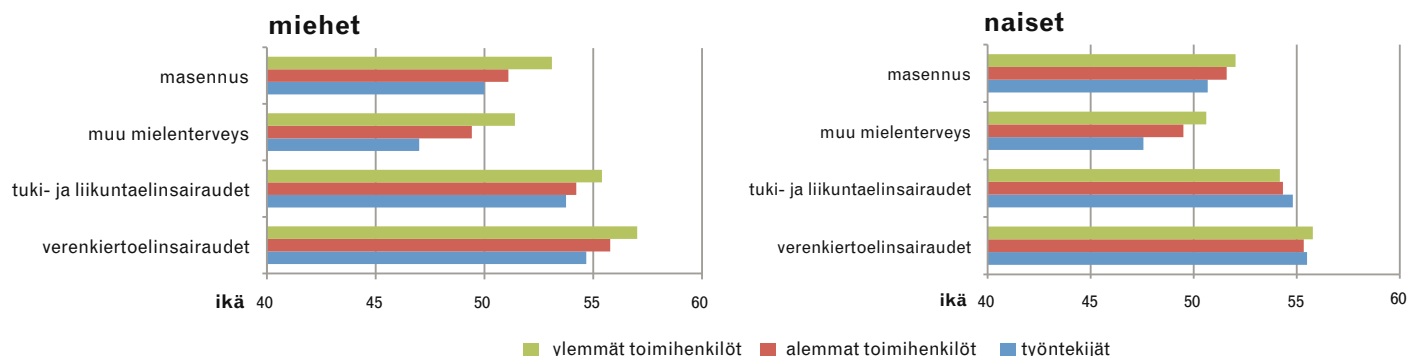
Tuki- ja liikuntaelinsairauksien sekä verenkiertoelinsairauksien perusteella työntekijämiehet siirtyivät työkyvyttömyyseläkkeelle kaksi vuotta ylempiä toimihenkilömihiä aikaisemmin. Vastaavasti näissä sairausryhmissä naisilla ei eroa työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisiässä sosioekonomisten ryhmien välillä juurikaan ollut.

Tulokset osoittavat, että keskimääräisissä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisiässä on eroja sairautidiagnoosien, sosioekonomisten ryhmien sekä miesten ja naisten välillä.

Tuloksia tulkittaessa täytyy huomioida, että aineisto on rajattu 30 vuotta täyttäneisiin henkilöihin, jotka ennen työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistään olivat työssä. Esimerkiksi nuoret sekä ne, jotka seuranta-aikana eivät olleet lainkaan työelämässä, puuttuvat tarkastelusta. Kuvatut erot eivät siis anna kokonaiskuvausta koko väestöstä, vaan ne kuvaavat työstä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden sosioekonomisia eroja. Lisäksi työssäkäyvän väestön ikäjakauma on hiukan erilainen eri ryhmissä: työntekijät ovat hiukan ylempiä toimihenkilöitä nuorempia.

Tuloksista käy ilmi, että työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen ehkäisyssä täytyisi kiinnittää entistä enemmän huomiota niihin ryhmiin, missä varhainen työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen on todennäköisintä. Tällaisia ryhmiä ovat muun muassa masennuksen takia työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyvät työntekijämiehet ja -naiset.

Keskimääräinen työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisikä sairausryhmittäin sosioekonomisen aseman mukaan

Väestörakenne 2010 ja väestöennuste 2009–2060.

Väki vanhenee ennätysvauhtia

Ikääntymiskisoissa Suomi kapuaa harmaat hapsset suittuna rollaattoreille euroopanmestaruusvauhtia. Yli 65-vuotiaita on keskuudessamme enemmän kuin koskaan aiemmin. Tällä menolla miljoonan raja rikkoutuu näillä näppäimillä.

Väestörakenne muuttuu rajusti. Vuonna 2030 on huollettavana 28 lasta ja 45 eläkeikäistä sataa työikäistä kohti.

Väestöllinen huoltosuhde:

- Vuonna 2008: 25 lasta ja 25 eläkeikäistä sataa työikäistä kohti
- Vuonna 2030: 28 lasta ja 45 eläkeikäistä sataa työikäistä kohti
- Vuonna 2060: 28 lasta ja 51 eläkeikäistä sataa työikäistä kohti.

Väestöennusteen 2009–2060 oletuksissa:

- kokonaishedelmällisyysluku on vakioitu 1,85:een
- nettomaahanmuutto 15 000 henkilöön vuodessa
- kuolevuuden odotetaan jatkavan alenemistaan koko ennustekauden.

Väestöennusteen 2009–2060 tiedot ovat saatavilla Tilastokeskuksen tilastotietokannasta veloituksetta, www.stat.fi.

Maan väkiluku 5 375 276

Suomessa ei kuitenkaan väki ole vähentynyt. Itse asiassa väkiluku kasvoi viime vuoden aikana lähes 24 000 henkilöllä, koska muuttovoitto ulkomailta oli luonnollista väestönlisäystä suurempaa.

Suomen virallinen väkiluku oli viime vuoden lopussa 5 375 276. Tasa-arvon maassa miehiä on noin satatuhatta vähemmän kuin naisia.

Syntyneiden ja kuolleiden erotus vaikuttaa väkilukuun, mutta myös omien valtiörajojen ulkopuolelta maahan muuttavien määrä. Syntyvyys on ilahduttavasti kohoamaan päin, tätä todistaa kokonaishedelmällisyysluvun (1,87) hienoinen kasvu. Mutta tosiasiaa samanaikaisesti syntyvyys on laahannut ns. uusiutumistason alapuolella jo viimeiset neljäkymmentä vuotta.

Tilastojen valossa satavuotiaaksi eläminen ei ole enää kummoinenkaan juttu. Yhä useammassa suvussa vietetään satavuotismerkkipäivää. Väestön harmaantumista ei ehkä usko todeksi etelän kasvukeskuksissa. Harmaantuminen kelottaa kansaa kasvukeskusten ulkopuolella etenkin pienissä maaseutukunnissa.

85 vuoden korkeaan ikään ehtineitä ennustetaan vuoteen 2040 mennessä olevan määrällisesti saman verran kuin kielivähemmistöömme lukeutuvia suomenruotsalaisia nyt, noin kuusi prosenttia väestöstä.

Huoltosuhde heikkenee

Tilastokeskuksen väestötieteilijä **Markus Rapo** vahvistaa, että Suomi elää väestökehityksessä historiallisia aikoja.

– Työikäinen väestö (15–64 -vuotiaat) vähennee vuosi vuodelta. Vuonna 2008 eläkeikäisten (65+) määrä ylitti alle 15-vuotiaiden määrän ensimmäisen kerran Suomen väestöhistoriassa, Rapo sanoo.

Väestöllisessä huoltosuhteessa verrataan lasten ja eläkeikäisten määrää suhteessa sataan työikäiseen. Yhtälöt ovat hätkähdyttäviä seuraavina vuosikymmeninä. Vuonna 2030 on huollettavana 28 lasta ja 45 eläkeikäistä sataa työikäistä kohti.

Väestörakenteen ennustettu muutos on otettu todesta ja vakavasti. Hyvinvointivaltiossa pidot eivät tässä katsannossa siinä mielessä parane, jos työikäinen väestö vähenee seuraavan kahden vuosikymmenen aikana 160 000 henkilöllä.

Harmaat pantterit, vanhojen ihmisten sukupolvi, on vasta kyntensä näyttämässä. Väestöennusteen mukaan vuonna 2030 65 vuoden ikäpyykin on ylittävä jo joka neljäs Suomen maan asukki.

Pitävätkö ennusteet paikkansa?

Tilastokeskuksen tuottaman pitkän aikavälin väestöennusteen taulukot kertovat vääjäämättömästä ikärakenteen muuttumisesta, jos toteutunut kehitys jatkuu ja olosuhteissa ei mitään muutosta tapahtuisi.

Ovatko väestöennusteet pitäneet paikkansa täydellisesti, ovatko ne toteutuneet tähän mennessä arvioidulla tavalla?

– Eivät ole, ja se pitäisikin muistaa. Ne ovat vain laskelmia, jotka heijastelevat mennyttä, väestötieteilijä Markus Rapo vastaa.

Hän painottaa, että ennusteen tehtävä on osoittaa, mitä seuraa, jos mikään ei muutu väestökehityksessä.

– Ennusteet perustuvat menneeseen kehitykseen. Niihin ei sisälly ennusteen laatijan suunnittelemaa väestökehitystä eikä aluepoliittista tahdonilmaisua, hän muotoilee.

– Väestöennuste pitkälle ajalle ulottuessaan tarjoaa mahdollisuuden reagoida ja evästää päätöksenteossa. Ennusteiden tehtävänä on tuoda yhteiseen keskusteluun, mitä seuraa, jos mikään ei nykyisestä muutu, Rapo muistuttaa.

Teksti ja kuva: Anne Iivonen

Rahoituksen tutkijat hedge-rahastoista:

Käsiteltävä varoen

Hedge-rahastot ovat hyviä instrumentteja, jos niitä osaa käsitellä, muuten ne voivat olla aika riskialttiita, sanovat Oulun yliopiston rahoituksen tutkijat. He selvittivät hedge-rahastojen eli hedge fundien käyttökelpoisuutta työeläkesijoittajille.

– fakta –

Mikä Hedge-rahasto?

- Hedge-rahastot poikkeavat tavanomaisista sijoitusrahastoista sijoittamisen tavoitteiden ja säätelyn osalta.
- Hedge-rahastot painottavat osakemarkkinoiden liikkeistä riippumatonta absoluuttisen tuoton tavoitetta.
- Hedge-rahastoilla ei ole lakisääteistä raportointivelvollisuutta, raportointi kaupallisiin tietokantoihin on vapaaehtoista.
- Hedge-rahastoihin sijoitetaan niiden mahdollisesti tuoman hajautushyödyn ja absoluuttisen tuoton toivossa.

(Lähde: Hedge-rahastot työeläkeyhtiöiden salkuissa, Hannu Kahra (toim.) Eläketurvakeskuksen raportteja 2011:2)

Professori Hannu Kahra (edessä) ja tutkijatohtori Juha Joenväärä sanovat, että hedge-rahastojen analysointi on kallista, mutta maksaa itsensä takaisin.

stitutionaaliset sijoittajat ovat yhä kiinnostuneempia vaihtoehtoisista sijoituskohteista, muun muassa hedge-rahastoista. Kyselyiden mukaan huomattava osa kansainvälisistä yhteisösijoittajista harkitsee niiden osuuden kasvattamista sijoitussalkussaan. Kiinnostusta lisää sekin, että osakesijoitusten tuotto-odotukset ovat alhaalla.

Hedge-rahastoihin on sijoituskohteena kohdistunut epäilyjä ja epätietoisuutta. Niiden raportointi onkin vapaaehtoista ja niitä on vaikea analysoida. Useampikin tietokanta kerää ja myy informaatiota hedge fundeista, mutta kokonaiskuvaa on hankala muodostaa.

– Akateemisissa tutkimuksissa tiedetään kuitenkin jo paljon hedge-rahastoista. Ne eivät ole enää niin mystisiä, tutkijatohtori **Juha Joenväärä** sanoo.

Hänelle aihe onkin ruisleipää, sillä hän on tutkinut yhdessä rahoituksen professorin **Hannu Kahran** ja tohtorikoulutettava **Pekka Tolosen** kanssa hedge-rahastojen käyttökelpoisuutta työeläkesijoittajien salkkuihin. Tutkimuksen tilasi Eläketurvakeskus. Kahra on aiemmin tutkinut ETK:n toimeksiannosta osakemarkkinoiden näkymiä ja haasteita eläkesijoittamiselle.

Riskien hajauttaminen tärkeää

Pohjoismaisten eläkesijoittajien mielestä finanssikriisin tärkeimmät opetukset olivat, että sijoitukset eivät olleet riittävän hyvin hajautettuja ja että riskienhallintaa täytyy parantaa. Kesällä 2010 tehdyssä kyselyssä eläkesijoittajat arvioivat niin sanottujen vaihtoehtoisten sijoitusten eli hedge-rahastojen, kiinteistöjen ja listaamattomien yhtiöiden osakkeiden parantavan sijoitusriskien hajautusta.

Eläke-Tapiolassa hedge-rahastot nähdään tärkeänä osana yhtiön vaihtoehtoisia sijoituksia. Yhtiöllä on 154,7 miljoonaa euroa eli 1,6 prosenttia hedge-rahastosijoituksissa. Arvopaperipääallikkö **Eero Ketolan** mukaan osuutta todennäköisesti nostetaan jonkin verran tulevaisuudessa.

– Osa hedge-rahastoista tarjoaa houkuttelevia mahdollisuuksia koko taseen sijoitusriskien tehokkaaseen hajauttamiseen, Eero Ketola toteaa.

Eläke-Fennialla hedge-sijoituksien osuus on noin yhdeksän prosenttia. Sijoituslinjasta vastaavan johtajan **Eeva Grannenfeltin** mukaan yhtiössä seurataan nyt muun muassa lainsäädännön muutoksia ja pidetään tilanne vakaana.

– Hedge-rahastot parantavat sijoitusjakaumamme tuotto-riski-suhdetta. Erityisen tärkeitä

ne ovat olosuhteissa, joissa osakesijoituksiin liittyvä tuoton heilunta on korkea ja toisaalta riskittömän koron taso on matala, summaa Grannenfelt hedge-rahastojen hyötyjä Eläke-Fennialle.

Eläke-Fennia odottaa saavansa hedgeistä tuottoa, joka on korko- ja osakesijoitusten välillä, riskitason ollessa lähempänä korkosijoitusten riskitasoa.

Oikean rahaston valinta on vaativaa

Hedge-rahastoja näyttäisi Juha Joenväärän mukaan olevan tällä hetkellä maailmalla noin 10 000, ja niiden väliset menestyserot ovat erittäin suuria.

Tutkijoiden mukaan onnistunut hedge-rahaston valinta vaatii eläkeyhtiöltä huomattavaa erityisosaamista, konsulttiyhtiöiden palvelujen käyttöä sekä mahdollisesti myös omia investointeja tietokantoihin ja analysointiohjelmiin. Onko hedge-sijoittaminen sitten kaiken vaivan arvoista?

– Rahaston valinta vaatii sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia menetelmiä. Pitää palkata ihmisiä analysoimaan ja valitsemaan rahastoja. Se on kallista, mutta maksaa kyllä itsensä takaisin, vakuuttavat Joenväärä ja Kahra. Heidän mielestään optimaalisen määrän sijoitussalkussa olisi 5–15 hedge-rahastoa.

Suomalaisissa eläkeyhtiöissä hedge-sijoittamisen haasteet tunnistetaan.

– Hedge fund -sijoittamisessamme vastuullisuus tarkoittaa muun muassa syvällistä ja itsenäistä analyysia, tiukkoja sijoituskriteereitä sekä tehokasta riskienhallintaa, kertoo arvopaperipääallikkö Eero Ketola Eläke-Tapiolasta.

– Käytämme hedge fund -sijoituksiin liittyvässä analyysissä ulkopuolista neuvonantajaa apunamme, mutta sijoituskohteisiin liittyvät valinnat teemme itse, hän sanoo.

– Haastavinta on omaan strategiaan sopivien rahastojen valinta ja niiden bisnesmallien seuranta. Tapaammekin paljon rahastojen edustajia ja käytämme kahta neuvonantajaa. Se auttaa erityisesti operatiivisen toiminnan seurannassa, koska heillä on suuremmat resurssit tehdä juoksevia analyysejä, sanoo johtaja Eeva Grannenfelt Eläke-Fenniasta.

*Teksti: Riitta Väkeväinen
Kuva: Antti Karkiainen*

Kreikan eläkejärjestelmän kuvaaminen on vaikeaa: järjestelmä on sekava ja eriarvoinen

Punaista lankaa etsimässä

Kreikan eläkejärjestelmää on tähän saakka leimannut sekavuus ja eriarvoisuus. Nyt yhtenäisyyttä haetaan nostamalla eläkeikää ja karsimalla korvaustasoja.

Ateena | Teksti: Lea Taivassalo | Kuvat: Sini-Marja Niska

74-vuotiaan kreikkalaisen **Zervas Monaloksen** työura lähti liikelle rakkaudesta. Kun hän halusi parikymppisenä viedä vihille ihas-
tuksena, isä oli jyrkästi toista mieltä. Isän mielestä poika oli liian nuori avioliittoon, ja hän järjesti pojan töihin laivalle. Niin Monaliksesta tuli merimies.

– Se oli siihen aikaan suosittu ammatti, vaikka palkka ei ollut hyvä. Oli hienoa nähdä maailmaa, hän kuvailee.

Monalis seilasi maailman meriä silloiseen eläkeikään asti: 58-vuotiaaksi. 1990-luvulla eläkeuudistus nosti eläkeikää miehillä 65 vu-

Vanhusten päiväkeskus on tärkeä osa Zervas Monaloksen (oik.) arkea. – Myös vaimoni käy täällä välillä. Täällä näkee tuttavlia, hän sanoo.

63-vuotias Dimakopoula Uhaleva (keskellä) käy tanssitunneilla alueensa vanhusten päiväkeskuksessa. Hän ei saa ollenkaan eläkettä. Perhe pärjää kuitenkin hyvin armeijasta eläköityneen miehen tuloilla.

Naiset ovat usein ilman eläkettä

☺ Moni nainen on Kreikassa eläkejärjestelmän ulkopuolella. Eläke on pääosin työperusteinen, eivätkä useimmat naiset käyneet aiemmin ansiotyössä.

Vanhusten päiväkeskuksessa tanssitunneilla käyvä 63-vuotias **Dimakopoula Uhaleva** oli monen muun tavoin pitkään kotiäitinä. Hänen miehensä oli armeijan palveluksessa, ja he muuttivat kolmen vuoden välein, joten hänen työhistoriansa on repaleinen.

– Olin pisimpään töissä eräässä satamassa, mutta parista vuodesta ei kertynyt eläkettä.

Armeijassa eläkeikä on ollut alhainen, joten hänen miehensä jäi eläkkeelle jo 50-vuotiaana. He elävät nyt miehen noin 1 500 euron eläkkeellä.

– Meillä on oma talo, joten pärjäämme hyvin, hän sanoo.

Jotkut ovat pyrkineet turvaamaan vaimolleen eläkkeen maksamalla vapaaehtoista eläketurvaa. Tämä on harvinaista, mutta **Zervas Monalis** on yksi heistä. 62-vuotiaan vaimon pitäisi saada eläke kolmen vuoden kuluttua.

– Hänelle on luvattu noin 300 euron eläke, mutta alan epäillä, ettei hän saa mitään. Talouskriisi on muuttanut kaiken. Yhtiö ei kommentoi asiaa mitenkään, vaikka olemme kysyneet.

Pariskunnan toimeentulo ei ole kuitenkaan vaarassa, sillä monen muun tavoin he omistavat talonsa. Lisäksi heillä on maaomaisuutta. Monalis onkin huolissaan lähinnä lapsistaan ja heidän perheistään. Tulevaisuus näyttää epävarmalta.

– Haluaisin myydä maitani ja auttaa lapsiani, mutta tällä hetkellä kaikki on mahdotonta.

– fakta –

Kreikka

- väestö noin 11 miljoonaa
- työssäkäyviä noin 4,5 miljoonaa ja eläkeläisiä 2,6 miljoonaa
- keskimääräinen eläke 720 euroa kuukaudessa
- elinajanodote miehillä 77 ja naisilla 83 vuotta
- syntyvyys 1,41 jokaista naista kohden.

– fakta –

TYÖELÄKETURVA KREIKASSA

Räikeimpiä epäkohtia on karsittu

★ Kreikassa vuoden 2010 uudistuksessa eläkeikää nostettiin ja erilaisia varhaiseläkkeitä karsittiin. Eläkeikä on nykyisin 65 vuotta. Sitä ennen täyden eläkkeen sai alasta ja työhöntulovuodesta riippuen 33–37 työvuoden jälkeen. Aiemmin äidit, joilla oli alle 18-vuotias lapsi, pääsivät varhaiseläkkeelle jopa 50-vuotiaana.

Nykyisin eläke määräytyy koko työuran aikaisista ansioista. Aiemmin eläkkeen määrä laskettiin viimeisten vuosien parhaiden ansioiden perusteella.

Eläkkeiden korvaustaso oli aiemmin jopa 80 prosenttia. Korvaustasoa alettiin laskea 70 prosenttiin jo ennen talouskriisiä.

Vuonna 2006 eläkkeelle siirtyneistä miehistä noin 16 prosenttia sai eläkkeen 65-vuotiaana ja naisista 30 prosenttia 60-vuotiaana. Miehistä 40 prosenttia ja naisista 14 prosenttia sai ennenaikaisen eläkkeen raskaan tai terveydelle haitallisen työn perusteella.

OECD:n ennusteen mukaan ilman eläkeuudistusta eläkkeiden osuus bruttokansantuotteesta olisi ollut noin 25 prosenttia vuonna 2050.

Pieniä eläkekassoja oli aiemmin ylisata, mutta niitä on onnistuttu yhdistämään kolmeentoista.

Zervas Monalixsen eläkepäivät kuluivat 6-vuotiaan tyttären pojan Ananikaksen kanssa. – Tytär asuu perheineen samassa talossa, joten olemme tiiviisti tekemisissä, Monalis kertoo.

teen, mutta se ei hänen tilanteeseensa vaikuttanut: uudistus koski vain sen voimaantulon jälkeen vakuutettuja.

Tämä tekeekin Kreikan eläkejärjestelmän kuvaamisesta vaikeaa: järjestelmä on sekava ja eriarvoinen. Eläkeikään on vaikuttanut paitsi sukupuoli ja työmarkkinoille tuloaika myös se, oletko työskennellyt yksityisellä vai julkisella sektorilla tai onko työsi onnistuttu ujuttamaan niin sanottujen vaarallisten tai raskaiden töiden kategoriaan.

Kategoriaan on kuulunut yli 600 työtehtävää eli noin 700 000 henkeä työvoimasta, mukaan lukien kampaamoala, leipomotyö, eläinlääkärit ja valtion tv-kanavien juontotehtävät. Tuohon kategoriaan lukeutuneet ovat voineet saada täyden eläkkeen aiemmin, naiset 50-vuotiaana ja miehet 55-vuotiaana.

Useilla vain minimieläke

Erilaiset oikopolut eläkkeelle ovat johtaneet siihen, että keskimääräiseksi eläkeiäksi on arvioitu noin 61 vuotta. Nuorimmat ovat jääneet eläkkeelle jo viisikymppisinä.

Monalis kohauttaa harteitaan: kreikkalaiset rakastavat perhettään ja varhainen eläke on parantanut elämänlaatua.

– Olin merellä aina seitsemän kuukautta putkeen, jonka jälkeen muutaman kuukauden kotonna. Työ oli kuluttavaa, hän huomauttaa omalta osaltaan.

Kreikassa eläke-edut eivät ole kuitenkaan jakautuneet tasaisesti, sillä kalliista järjestelmästä huolimatta siellä elää huomattavasti enemmän vanhuksia köyhyydessä kuin muissa EU-maissa.

Monalixsen työeläke on noin 940 euroa. Se on parempi kuin monen muun, sillä monella yksityisellä sektorilla työskennelleellä on vain minimieläke. Taustalla ovat paitsi rikkonaiset työurat myös vakuutusmaksujen kierto. Sillä on myös työnantajia, jotka pidättävät maksut työntekijöiltä, mutta eivät tilitä niitä kassoihin.

Lisäeläkkeitä ja jäähyväisrahoja

Ateenalainen opettaja **Stamatis Stefanoudakis** jäi eläkkeelle tammikuussa 2010, juuri ennen talouskriisin kärjistymistä ja valtiontalouden mit-

tavan säästöohjelman alkamista. Hän oli 60-vuotias.

– Olisin jatkanut pidempään, mutta sairastuin vakavasti. Voi sanoa, että se oli kuin näytelmässä, että kun päähenkilö poistuu ja verhot sulkeutuvat, niin kaikki romahtaa. Olen tietenkin helpottunut, että pääsin pois työelämästä. En olisi enää jaksanut, hän sanoo.

Stefanoudakikselle myönnettiin noin 1 200 euron kuukausittainen eläke ja noin 500 euroa kahdesta valtion lisäeläkkeestä. Lisäksi eläkkeelle jäävän valtion työntekijän pitäisi saada muutaman vuoden kuluttua 30 000–50 000 euron jäähyväiskorvaus. Tosin jäähyväiskorvausta hän ei usko enää saavansa.

– Maksoin näitä eläke-etuja koko työurani ajan. Koen ansainneeni nämä, hän sanoo monen muun kreikkalaisen tavoin.

Kreikassa julkisella sektorilla työntekijä on nauttinut perinteisesti tuntuista etuoikeuksista, mutta ne ovat vaihdelleet. Esimerkiksi opettajien tulotaso on varsin alhainen, mutta toisaalta julkisen sektorin työntekijät ovat saaneet muun muassa edullisia lainoja ja alhaisemman veroasteen. Opettajien opetusvelvollisuus on myös vähentynyt työvuosien karttuessa.

”Lomarahat” hävisivät

Talouskriisi on vaikuttanut eläkkeisiin tähän mennessä lähinnä karsimalla ylimääräisiä eläkekuukausia. Ylimääräinen eläke maksettiin jouluna ja puolikas kesällä ja pääsiäisenä. On sanottu, että ”lomarahojen” tarkoitus oli pitää keskimääräiset eläkkeet pieninä.

Lomakorvauksia saavat enää vain yli 60-vuotiaat eläkeläiset. Lisäksi yli 2 500 euron eläkettä nauttivat ovat menettäneet ne kokonaan. Monilla ylimääräiset eläkkeet ovat supistuneet muutama sataasiin vuodessa. Näin sanoo muun muassa Stefanoudakis.

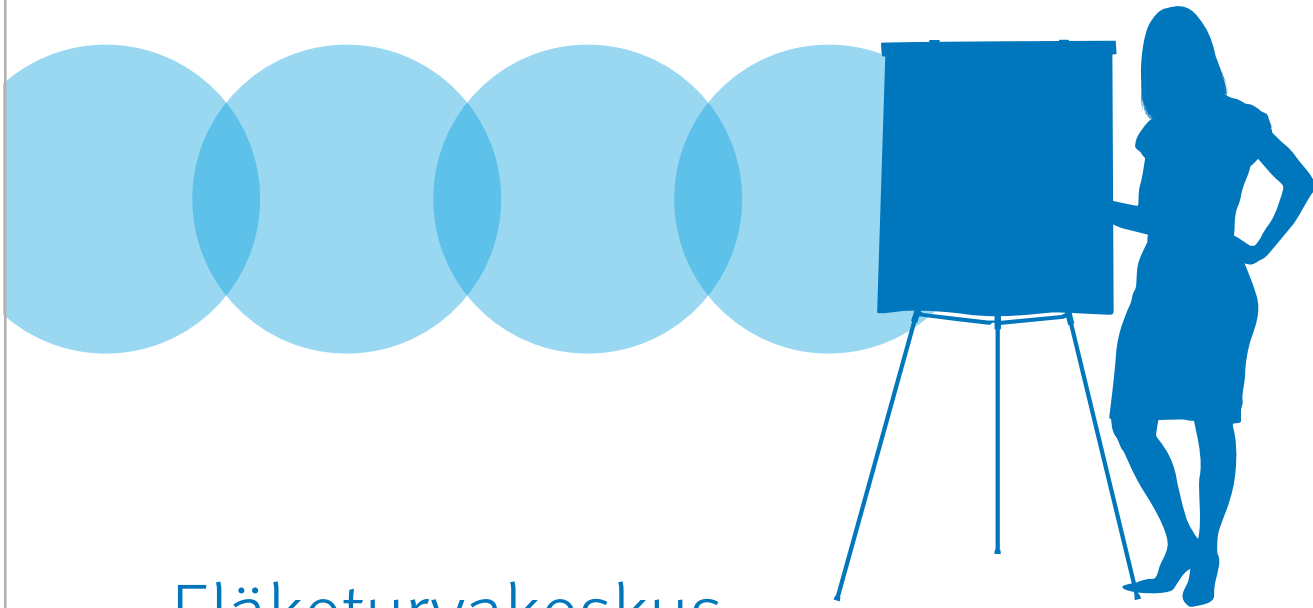
– Saan nyt 13 kuukauden eläkkeen, sanoo vuorostaan Monalis.

Eläkejärjestelmän rahoitus on perustunut jakojärjestelmään. Tilanne on tullut umpikujaan erityisesti nyt, kun esimerkiksi julkisen sektorin työntekijöiden määrää vähennetään rajusti. Sen työntekijöiden irtisanomissuoja on Kreikassa vahva, joten eläkkeelle jääminen on ainoa tapa karsia liki 800 000 työntekijän valtavaa joukkoa.

– Olemme eläneet kuin olisimme rikkaampia kuin olimmekaan. Korruptio ja itsekkyyks pilasivat talouden. Jatkossa ei ole mitään takeita, voidaan-ko eläkkeitä edes maksaa, kun maksajat vähenevät, Stefanoudakis kiteyttää monen kreikkalaisen ajatukset. ■

Eläkkeelle jääminen vaatii Kreikassa valtavan paperisodan, sillä sähköisiä järjestelmiä ei juuri ole käytössä. – Sitä ei ole tehty helpoksi ja jotkut palkkaavat asianajajan hoitamaan prosessin puolestaan, huomauttaa eläkkeellä oleva opettaja Stamatis Stefanoudakis.

Eläketurvakeskus kouluttaa syksyllä 2011

Työeläkeasioiden perusteet	30.8.–1.9.
Tutustuminen Alankomaiden kuntoutusjärjestelmään, koulutusmatka	15.–16.9.
Työeläkkeen laskenta, monimuotokoulutus	11.10. ja 1.11.
Työeläkeasioiden perusteet	11.–13.10.
Perusteet yrittäjien ja maatalousyrittäjien työeläkevakuuttamisesta	18.10.
Eläkehakemuksen ratkaiseva laitos, VILMA 2012	19.10. tai 26.10.
Lakisääteinen vanhuudenturva	20.10. tai 25.10.
Seminaari eläkesäätiöille ja -kassoille	27.–28.10.
Perustiedot ulkomaisista eläke- ja vakuuttamisasioista	2.–3.11.
Työeläkeasioiden perusteet	8.–10.11.
Ruotsin, Norjan ja Tanskan eläkejärjestelmien esittely	10.–11.11. tai 17.–18.11.
Työeläkepäivä	15.11.
Vakuutuskaudet 2012: uusi sovellus ja ohjeistus	24.11. tai 1.12.
Eläkeneuvojen teemapäivä	1.12. tai 8.12.
Ajankohtaista työeläkkeistä	9.12., 13.12., 15.12. tai 20.12.
Työeläkeasioiden perusteet	13.–15.12.

Eläketurvakeskus on työeläkejärjestelmän luotettava ja arvostettu kouluttaja. Tarjoamme eläkejärjestelmän toimijoille peruskoulutusta sekä täydentäviä ja syventäviä koulutuksia eri teemoista ja ajankohtaisista uudistuksista. Lisätietoa koulutuksista saat internetistä www.etk.fi tai sähköpostitse koulutus@etk.fi.

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Ruotsi

AMF:n johtajalle syyte veronkierrosta

AMF-eläkevakuutusyhtiön hallituksen puheenjohtaja **Bertil Villard** erosi toukokuussa tehtävästään, kun Ruotsin radio paljasti Villardin harjoittaneen veronkiertoa Etelä-Amerikassa.

Ruotsin median saamien tietojen mukaan Villard hankki vuonna 2006 itselleen yrityksen Perusta. Tämän jälkeen hän siirsi ruotsalaisista sijoituksistaan saamia miljoonavoittoja Luxemburgin kautta yhtiönsä tileille Etelä-Amerikkaan. Rahaoperaatioon seurauksena Villard maksoi voitostaan vain 4 prosenttia veroa.

Ruotsissa arvioidaan, että Villard on tällä tavoin säästänyt itselleen noin 10 miljoonaa kruunua.

Villard itse ei koe tehneensä väärin.

– Koska olen jo avoimesti selvittänyt tämän asian veroilmoituksessani, jonka verohallinto on myös hyväksynyt, tämä on minusta laillista – en näe asiassa ongelmaa.

Ruotsin verohallinto on kuitenkin eri mieltä ja pitää Villardia veropakolaisena. Verottaja on vienyt asian hallinto-oikeuden ratkaistavaksi.

Ruotsin keskusammattijärjestö LO, yksi AMF-yhtiön omistajista, on tapauksesta raivoissaan. LO:n mielestä Bertil Villard on veromenettelyllään toiminut eettisesti kyseenalaisesti ja vetäytyy yhteiskuntavastuusta.

AMF on yksi Ruotsin suurimmista eläkevakuuttajista ja Ruotsin suurimpia pörssiomistajia. Yhtiö hoitaa sekä työmarkkinoilla sovittuja sopimuseläkkeitä että henkilökohtaisia eläkevakuutuksia. Villard aloitti AMF:n hallituksen puheenjohtajana vuonna 2009.

(Dagens Industri 12.5., LO Tidningen 19.5.)

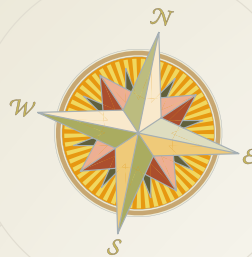
AP-rahastojen tuotot jäävät tavoitteistaan

Ruotsalaiset AP-eläkerahastot eivät ole saavuttaneet sijoituksilleen asetettuja tuottotavoitteita.

Ruotsin valtiovarainministeriön tilaama konsulttiraportti paljastaa, että yksikään AP-rahasto ei ole saavuttanut itselleen asettamia tavoitteita. Tavoitteita ei ole saavutettu siitä riippumatta, onko tarkastelujakso viisi vai kymmenen vuotta.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana neljän ensimmäisen AP-rahaston keskimääräinen vuosituotto on ollut 4,5 prosenttia. Rahastojen tuottotavoite samalle ajanjaksolle on ollut 5,8 prosenttia.

Heikkojen tuottojen syynä pidetään kahta

Peter Lindström
Tiedottaja
Eläketurvakeskus

Palo Hallussa

pörssiromahdusta, vuosina 2000 ja 2008. Huomattava osuus AP-rahastojen pääomasta on sijoitettu Ruotsin ja muiden maiden osakkeisiin.

Nyt AP-rahastot haluavat päästä parempaan tuottoon sijoitusallokaatiotaan muuttamalla. Kolmannen AP-rahaston viestintäjohtaja **Christina Kusoffsky** peräänkuuluttaa lainsäädännön uudistamista.

– Olemme useaan kertaan huomauttaneet, että sijoitussäännöksiä tulisi tarkastella uudelleen, muun muassa noteeraamattomien osakkeiden ja raaka-aineiden osalta, Kusoffsky sanoo.

(DN.se 6.5.)

Alankomaat

PS-tilistä tuli kansanhitti

Alankomaiden kansalaiset ovat rientäneet joukolla avaamaan uusia pitkäaikaisen säästämissen pankkitilejä.

Niin sanottujen Bankspaaren-tilien varat kaksinkertaistuivat vuonna 2010. Vuoden lopulla holantilaiset olivat sijoittaneet tileille yhteensä 4,7 miljardia euroa.

Alankomaissa otettiin käyttöön verovapaat pitkäaikaisen säästämisen pankkitilit vuonna 2008.

Tilijärjestelmää ovat ajaneet vahvasti maan pankit. Pankit uskovat, että Bankspaaren-tileillä ne voivat paremmin kilpailla vakuutusyhtiöiden kanssa eläkesäästäjistä.

(IPE 28.4.)

Belgia

Töitä tehtävä 70 ikävuoteen asti

Belgialainen Itinera Institute herätti toukuussa kohua, kun se esitti aktiivisen työuran pidentämistä 70 ikävuoteen asti.

Tutkimuslaitoksen mielestä maan nykyistä 65-vuoden eläkeikärajaa ei kannata muuttaa, mutta belgialaisten tulisi jatkossa työskennellä myös eläkeiän saavuttamisen jälkeen, mieluiten 70-vuotiaiksi.

Itinera kritisoi ankarasti Belgian nykyistä sosiaaliturvaa ja on sitä mieltä, että maan eläkejärjestelmä kärsii ”väärästä tai perverssistä solidarisuudesta”.

Ammattijärjestö ABVV puolestaan pitää Itineran ajatuksia ”yksiselitteisen epäsosiaalisina”.

Belgialaisen sanomalehti De Morgen verkkokyselyyn vastanneista yli 80 prosenttia vastustaa Itineran ehdotuksia.

(IPE 16.5, Itinerainstitute.org 11.5.)

Puola

Valtio kaappasi työeläkerahat

Puolan hallitus toteutti keväällä aikaisemmin talvella esittelemänsä suunnitelmat yksityisten eläkerahastojen osittaiseksi kansallistamiseksi.

Huhtikuussa hyväksytty ja toukokuussa voimaan astunut uusi laki siirtää huomattavan osan yksityisten eläkerahastojen (OFE) varoista valtion eläkelaitoksen ZUS:n tileille.

Lakimuutoksen myötä OFE-rahastojen osuus työeläkevakuutetun ansiotuloista tippuu 7,3 prosentista 2,3 prosenttiin. Loput 5 prosenttia vakuutusmaksusta maksetaan jatkossa ZUS:lle.

Puolan hallituksen mukaan työeläkevarojen siirto ZUS:lle on välttämätöntä maan budjettivajeen korjaamiseksi ja valtion velanoton hillitsemiseksi. Puolan budjettivaje oli vuonna 2010 noin 8 prosenttia ja valtion velka 53 prosenttia bruttokansantuotteesta. Puolan perustuslaki sallii val-

tion velkaantumiseen 55 prosenttiin asti.

Lakiuudistukseen sisältyy myös eläkevarojen indeksointi- sekä sijoitussääntöjä. Jatkossa ZUS:n eläketilejä korotetaan indeksillä, joka perustuu bruttokansantuotteen viiden vuoden nimelliseen kasvuprosenttiin. Samalla OFS-rahastojen osakesijoitusten maksimiosuutta kasvatetaan 40 prosentista 62 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä.

Lisäksi lakiuudistus tuo kansalaisille henkilökohtaiset eläkevakuutustilit (IKZE), joille voidaan säästää neljä prosenttia bruttopalkasta verovapaasti.

Puolan eläkeuudistus on saanut osakseen tervää kritiikkiä. Vistulan yliopiston professori **Krzysztof Rybiński** suunnittelee maan hallituksen haastamista oikeuteen. Entinen valtiovarainministeri ja keskuspankin johtaja **Leszek Balcerowicz** puolestaan pelkää, että uudistus heikentää maan talouskasvua ja tulevien eläkkeiden tasoa. Puolan eläkerahastojen liitto taas epäilee, että eläkeuudistus on perustuslain vastainen ja ihmettelee hallituksen tulipalokiirettä lakiuudistuksen voimaan saattamisessa.

(IPE 8.4. ja 9.4., Warsaw Business Journal 9.5., International Update – May 2011)

EU

Väestö elää pidempään ja terveellisemmin

EU-komission ja Eurostatin kevättalvella julkaiseman väestöraportin mukaan eurooppalaiset elävät entistä pidempään ja terveellisemmin.

Euroopan väestö myös ikääntyy entistä nopeammin. Väestörakenne jatkaa muuttumistaan niin, että yli 60-vuotiaiden määrä EU:ssa kasvaa joka vuosi kahdella miljoonalla. Raportista

käy ilmi, että lähivuosina Suomen väestörakenne ikääntyy keskimääräistä nopeammin, ja vuonna 2020 Suomessa on vanhushuoltosuhteen kannalta tarkasteltuna EU:n iäkkäin väestö.

Lisäksi raportti kertoo, että syntyvyys ja elinajanodote ovat kasvaneet hieman. Eurooppalaiset elävät nyt keskimäärin kahdesta kolmeen kuukautta pidempään vuosittain.

Raportin mukaan myös työvoiman liikkuvuus yleistyy EU-alueella. Yhä useammat nuoret eurooppalaiset ovat työskennelleet toisessa jäsenvaltiossa.

(EU:n komission tiedote 1.4.)

Iso-Britannia

Kolmannes tytöistä elää satavuotiaaksi

Tänä vuonna syntyneistä brittiläisistä lapsista joka kolmas tyttö ja joka neljäs poika elää satavuotiaaksi, maan työ- ja eläke ministeriössä arvioidaan.

Elinajanodotteen kasvu on huimaa, kun lukuja vertaa tämän päivän nelikymppisiin. Iso-Britannian tilastokeskuksen ennusteiden mukaan nyt 40 vuoden ikäisillä miehillä on 13,5 prosentin mahdollisuus ja saman ikäisillä naisilla 19,6 prosentin mahdollisuus elää satavuotiaaksi.

Elinajanodotteen kasvu ei kuitenkaan koske vain maan vastasyntyneitä. Myös ikääntyneillä on tulevaisuudessa luvassa lisää elinvuosia.

Ministeriö arvioi, että vuosisadan puolivälissä 65-vuotiaat miehet voivat odottaa elävänsä 90-vuotiaaksi. Ministeriö ennustaa saman ikäisten naisten elävän 93-vuotiaaksi asti.

(IPE 20.4.)

Oppimaan ikääntyviltä

Sukupolvet rakentavat tietoa yhdessä

Ikä ja kokemus ovat edelleen valttia työelämässä.

– Kokeneita kyllä arvostetaan, mutta miten heidän tietonsa ja taitonsa saadaan jäämään yritykseen, Maarit Virta tiivistää väitöskirjansa keskeisen kysymyksen.

Väitöskirjassaan Maarit Virta tuo esiin, että sukupolvien välisen tiedon kohtaaminen työyhteisössä tuottaa onnistuessaan kilpailuetua ja voittoa yritykselle yhtälailla kuin hyvä asiakaskunta tai vakavarainen tase.

👉 Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa tänä keväänä väitelleen tutkijan taustalla on suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuva vääjäämättömän muutos. Seuraavan vajaan viidentoista vuoden sisällä joka neljäs Suomen väestöstä on yli 65-vuotias.

– Koska kukaan ei ole korvaamaton, vetreimänkin työntekijän on joskus lähdeävä eläkkeelle, Virta muistuttaa.

Koko kansantalouden kilpailukyvyyn ja yritysten toiminnan takia on tärkeää, että eläköityvien työntekijöiden tiedot ja taidot saataisiin siirrettyä uusille sukupolville ja hyödyttämään työelämää.

– Työssä jatkamista ja sen motivaatiota on tutkittu, mutta ei sukupolvien vuorovaikutuksen näkökulmasta.

Samoin kokeneiden työntekijöiden hiljainen tieto ja sen vaaliminen on kyllä ymmärretty, mutta tämän tiedon merkitys yritykselle on jäänyt hivenen arvoitukselliseksi.

Virran väitöskirjan alaotsikko *Sukupolvien välinen tiedon jakaminen organisaatiossa* haastaakin pohtimaan lapioidaanko vanhaa vai luodaanko uutta?

Hiljainen tieto ei siirry yksin

Sukupolvien välisen tiedon kohtaaminen työyhteisössä tuottaa onnistuessaan kilpailuetua ja voittoa yritykselle yhtälailla kuin hyvä asiakaskunta tai vakavarainen tase.

– Uusi työntekijä kehittää vaikkapa laskentaohjelman, mutta vasta kokeneen työntekijän tiedoilla ohjelmaa osataan soveltaa tehokkaasti, Virta valottaa uuden luomisen prosessia.

Tutkijan mukaan hiljainen tieto on sidoksissa tuotannolliseen ja näkyvään osaamiseen hyvin tiiviisti.

Virta näkee tutkimuksensakin hyvin käytännöllisenä, vaikka nurinkurisesti työ muuttuu jatkuvasti yhä abstraktimmaksi asiantuntijatyöksi.

– Tieto ja osaaminen eivät useinkaan enää ole kovin konkreettisia, eikä yritysjohto osaa itse asiantuntijoidensa tekemää työtä.

Virran mukaan tämä ei edes ole tarpeellista, mutta työn luonteesta johdon täytyy olla perillä, jotta sukupolvien vuorovaikutukselle osataan luoda sopivat puitteet.

Virta tutki väitöskirjaansa varten 1950-luvulta asti toiminutta suomalaista keskisuurta yritystä, missä suunnitellaan ja valmistetaan sähköteknillisiä laitteita ja järjestelmiä kansainvälisille markkinoille.

Tiedon siirron herkkä prosessi

Pahin virhe on yrittää siirtää kokeneempien työntekijöiden tietoa nuoremmille käskyttämällä.

– Johdon kannattaa järjestää kokeneille asiantuntijoilleen tehtäviä tiedon välittämisessä nuoremmille työntekijöille, eikä määrätä ”anna tieto ja lähde eläkkeelle”, Virta evästää.

Hänen mukaansa edes kokeneempien tiedon panttaamista ei ole syytä kavahtaa tai alkaa puuttua siihen.

– Uusi työntekijä kyllä löytää keinot kaivaa tarvitsemansa tiedot vastahankaiseltakin vanhasta osajalsta, kun hän ymmärtää niiden hyödyt omassa työssään.

Ihmiset ovat olleet ennenkin inhimillisiä olentoja ja kolhuja täytyy kestää puolin ja toisin. Tässä Virta viittaa entisaikaiseen mestari-, kisälli-, oppipoikamalliin. Silloinkaan ei uuden tiedon ja taidon oppiminen liene aina tapahtunut kaikkien sääntöjen mukaan.

– Aina kuitenkin lopulta opittiin ja osattiin.

Ylläpitäjiä vai kehittäjiä

Virta korostaa, että sukupolvien välisessä tiedon siirron onnistumisissa tarvitaan uusien perehdytettävien työntekijöiden ominaisuuksien tunnistamista.

– Kannattaa muistaa, että virallisen työn määrittelyn ohella jokainen aloittelija muodostaa itse omaa käsitystään työstä ja sen tavoitteista.

Osalle asiantuntijatyötä tekevästä on ominaista toimia ylläpitäjinä, toisille taas kehittäjinä.

– Ylläpitäjille tiedon saaminen kokeneemmilta ei ole yhtä välttämätöntä ja hyödyllistä, koska he

eivät toimi samalla tavalla uuden tiedon rakentajina siten kuin kehitystyöhön suuntautuvat.

Virta kuitenkin korostaa, että organisaatioissa tarvitaan aina molempia.

Tiedon jakamisesta lisää tutkimusta

Virta myöntää, että hänen esille saamansa tutkimustulokset sukupolvien välisen tiedon jakamisessa eivät välttämättä sovellu muiden alojen asiantuntijatyöhön.

– Siksi tätä kannattaisikin tutkia lisää, Virta vetoaa.

Hänen tutkimustaan ovat rahoittaneet Työsuojelurahasto ja Liikesivistysrahasto. Tuore väittelijä muistuttaa, että maamme on vähäväkinen sanan kirjaimellisessa merkityksessä.

– Suomi on sen verran pieni kansakunta ja talous, että meillä ei olisi varaa lapioida vanhaa aina uudelleen.

*Teksti: Kimmo Kontio
Kuva: Tuulikki Holopainen*

Maarit Virta: Sukupolvien välinen tiedon jakaminen organisaatioissa – lapioidaanko vanhaa vai luodaanko uutta? Acta Universitatis Lappeenrantaensis n:o 425. Lappeenranta 2011. ISBN 978-952-265-059-7 (painettu), ISBN 978-952-265-060-3 (verkko)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Pensionsskyddscentralen
ELÄKETURVAKESKUS

Finnish Centre for Pensions
ELÄKETURVAKESKUS

ETK uusi visuaalisen ilmeensä juhluvuonna

Eläketurvakeskuksen uusi liikemerkki käyttöön

Eläketurvakeskus on ottanut käyttöön uuden liikemerkin. Uudistunut liikemerkki koostuu pyöreästä kuvaosasta ja Eläketurvakeskus-sanasta.

Värit ovat entuudestaan tutut tummansininen ja tummankeltainen. Liikemerkin ja ilmeen visuaaliset elementit on toteuttanut graafinen suunnittelija **Katri Saarteinen** Eläketurvakeskuksesta.

– Uusi liikemerkki symboloi avoimuutta, vakautta ja liikettä. Koska siinä on irrotettavia elementtejä, se toimii joustavasti myös verkkoviestin-

nän visualisoinnissa, Saarteinen toteaa.

Eläketurvakeskus uudistaa kokonaisuudessaan visuaalisen ilmeensä meneillään olevan 50-vuotisjuhluvuoden aikana. Uusi visuaalinen ilme otetaan käyttöön vuoden loppuun kestävällä siirtymäajalla.

Myös verkkopalvelu Etk.fi uudistuu tämän ilmeen mukaiseksi. Liikemerkin graafinen ohjeistus ja liikemerkin verkko- ja painokelpoiset versiot löytyvät etk.fi:n kuvapankista.

Työeläkepäivä 15.11. Helsingin Messukeskuksessa

Työeläkepäivä on Eläketurvakeskuksen jokavuotinen seminaaripäivä, jossa eläkeasiantuntijat pohtivat suomalaisen työeläketurvan yhteiskunnallisia taustatekijöitä ja eläketurvan kansainvälisiä kehitysnäkymiä.

Tänä vuonna seminaari pidetään 15. marraskuuta Helsingin Messukeskuksessa. Ohjelma julkaistaan hyvissä ajoin alkusyksyllä verkkopalvelussa www.etk.fi, jossa myös ilmoittautumisohjeet.

Seminaarin ohjelma koostuu yhteisestä ohjelmaosuudesta ja useasta valinnaisesta osiosta. Merkitse päivämäärä jo kalenteriisi.

Taitettu indeksi nousee nopeammin kuin palkat

Tilastokeskuksen julkaiseman uusimman Tieto & trendit -lehden artikkelissa kehittämisspällickö **Ilkka Lehtinen** tuo lukemisen arvoisen näkökulman indeksikeskusteluun.

Vaalien alla keskusteltiin vilkkaasti työeläkkeiden taitetusta indeksistä. Työeläkkeet on sidottu indeksiin, jossa palkkaindeksillä on 20 prosentin ja kuluttajahintaindeksillä 80 prosentin paino. Aikaisemmin molempien paino eläkeindeksissä oli 50 prosenttia.

Useimpina vuosina palkkaindeksi on kehittynyt nopeammin kuin kuluttajahintaindeksi, ja näin eläkkeet ovat nousseet hitaammin kuin palkat. Tällä hetkellä Euroopassa on meneillään talouden vaihe, jossa palkkojen nousu voi jäädä useana vuonna hitaammaksi kuin yleinen hintakehitys eli palkkojen reaalin ostovoima laskee. Tällöin taitettu indeksi nousee nopeammin kuin palkat ja on siis eläkeläisille edullinen.

Tämän hetken hinta- ja palkkaennusteiden mukaan taitettu indeksi nousee 1.1.2012 reilut 3,5 prosenttia, kun palkkojen vuosimuutos on samaan aikaan noin 2,5 prosenttia. Ensi vuoden alussa uusi hallitus saa hyvän lähdön ja keskustelu taitetun indeksin ongelmista voi laantua – ainakin hetkeksi.

Lähde: Tilastokeskus

NIMITYKSET

Varma

Kauppatieteiden maisteri **Matti Kuhakoski** on nimitetty sijoitusjohtajaksi (johdannaistrategiat) 18.4. lukien. Kuhakoski siirtyi Varmaan Pohjola Varainhoidosta.

Eläke-Tapiola

FM **Reko Määttä** on nimitetty Eläke-Tapiolan vaikutusteknisen osaston osastopäälliköksi 1.5. lukien. Hän on aikaisemmin työskennellyt Eläke-Tapiolan tilinpäätösosastolla matemaattikkona.

Tradenomi **Noora Väisänen** on nimitetty 1.6. alkaen viestintäpäälliköksi. Hän on aikaisemmin työskennellyt Tapiolan myyntikanavapalveluissa suunnittelupäällikkönä.

Tasaisen tulonjaon maissa voidaan paremmin

Richard Wilkinson &
Kate Pickett:
**Tasa-arvo ja hyvinvointi:
miksi pienet tuloerot
koituvat kaikkien
hyväksi?**

HS kirjat 2011, 420 sivua.
ISBN 978-952-5557-39-8.

Pienten tuloerojen maissa ihmiset ovat onnellisempia ja voivat paremmin kuin suurten tuloerojen maissa. Tämä on brittiläisten epidemiologien **Richard Wilkinsonin** ja **Kate Pickettin** sanoma kirjassa Tasa-arvo ja hyvinvointi: miksi pienet tuloerot koituvat kaikkien hyväksi. Nyt suomeksi saatavilla oleva kirja on ollut parin viime vuoden aika kenties eniten keskustelua herättänyt yhteiskuntapoliittinen teos.

Tekijöiden valitsemat kymmenen virallista mittaria osoittavat, että suuret tuloerot lyhentävät elinikää, aiheuttavat lihavuutta, vähentävät ihmisten välistä luottamusta jne. Tarkastelun kohteena on 23 rikasta maata. Valinnan taustalla on havainto siitä, että

vauraimmissa maissa onnellisuus ei kasva enää rikastumalla lisää toisin kuin kehittyvissä maissa.

Wilkinsonin ja Pickettin mukaan rikkaissa maissa, kuten Suomessa, oleellista on oma asema muihin verrattuna. Köyhyydessä ei ole kyse absoluutisesta kurjuudesta vaan suhteellisesta asemasta. Köyhät kokevat statusahdistusta ja tuntevat, ettei heidän ole mahdollista elää yhteiskunnan tasaveroisina jäseninä.

Tekijöiden mukaan erityisen huolestuttavaa on sosiaaliluokkien etäytyminen toisistaan ja vähäinen sosiaalinen liikkuvuus. Kun kokemus köyhyydestä ja huono-osaisuudesta puuttuu, halukkuus niiden poistamiseen vähenee.

Wilkinsonin ja Pickettin ajatukset ovat synnyttäneet vilkkaan debatin sekä ulkomailla että Suomessa. VATT:n ylijohtaja **Aki Kangasharju** syytti kirjaa HS:n mielipidepalstalla tarkoitushakuisuudesta ja kommentoi, ettei pelkkä korrelaatioiden laskeminen paljasta syy-seuraussuhteita. Kirjoitus sai useamman vastineen.

Kirjan kustantaja Helsingin Sanomat on pitänyt kirjaa muutenkin paljon esillä jutuissaan. Piti kirjaa sitten keskustelunavauksena tai vakavasti otettavana tieteellisenä teoksena, sen ajatuksia ei voi sivuuttaa.

Kari Lindstedt

Pajamäki ei lopeta pajatusta

Osku Pajamäki:
Perintö vai perintä
Helsinki-kirjat Oy 2011,
190 (165) sivua
ISBN 978-952-5874-471

Sukupolvien välinen epäoikeudenmukaisuus nyppii edelleen **Osku Pajamäkeä**. Hän aloitti suurten ikäluokkien toimintatapaa ruotivan teemallisen käsittelyn Ahne sukupolvi -kirjassaan (2006) ja jatkaa samojen aihepiirien parissa tänä keväänä ilmestyneessä pokkarissaan Perintö vai perintä.

Kansantaloustieteen opinnot siinä taustalla, kun kirjoittaja näkee epäoikeudenmukaisuutta etenkin siinä, että nuorten ikäluokkien niskaan kipataan sekä eläkkeiden maksuvelvoite että kasvavat terveysmenot. Nuorten harteita painaa lysyyn myös ilmastonmuutoksen aiheuttamat kustannukset. Pajamäki ei halua ottaa vanhemmil-

ta sukupolvilta tällaista perintöä.

Hän on haastatellut tutkijoita, elinkeinoelämän ja politiikan päätöksentekijöitä. Vierailulla **Vappu Taipaleen** kodissa Helsingin Veräjämäessä hän miettii, kyetäänkö eläkelupauksesta pitämään kiinni ja pystytäänkö yhä pitkäikäisempi vanhusväestömme hoitamaan kunnialla.

Pajamäki kirjoittaa, että on ihan selvää, että yli 60-vuotiaita ei juuri kukaan osaa hyödyntää. Näin jo viisikymppiset kipataan pelloille, saati kuusikymppiset. Katsomalla ympärilleen lukija voi päätyä toiseen tulkintaan.

Eläkeiän mekaanisesta alarajasta hän toteaa, että ”on ihan sama mihin sen asettaa”. Siihen vaikuttaa oikeasti

kolme asiaa: terveys, motivaatio ja se, löytyykö sopivaa työtä.

Pamflettikirjan viestit kimmahtelevat myös parlamentaarisille portaille. Helsinkiläinen poliitikko ja media-alan yrittäjä Osku Pajamäki oli demareiden listoilla kansanedustajaehdokkaana. Äänet eivät riittäneet Arkadianmäelle, joten poleemiselle kirjoittamiselle liikenee vastakin tarmoa.

Kirjan sivuilla vahvistuu käsitys siitä, että Pajamäki (s. 1970) alkaa olla parasta ennen -päiväyksen ohittanut nuori. Näkemyksillään Pajamäki raapii päätöksentekijöiden ohimoita, ja suomii heitä hyvinvointivaltion rapautumisesta.

Anne Iivonen

Yhdyskunta

MILJOONAS YLI 65-VUOTIAS!

www.tahtikuviot.fi

Väestötilanne. Vaka vanha ikäneito jatkaa harmaantumistaan.

Suomi tarvitsee maahanmuuttajia!

KUKA?

Husein Muhammed

- lakimies, tietokirjailija
- 30-vuotias, syntynyt 1980 Irakin Kurdistanissa
- perheeseen kuuluu vaimo ja viime kesänä syntynyt poika
- muuttanut Suomeen vuonna 1994, asunut ympäri Suomea: Lapissa, Turussa, Kouvolassa, Vaasassa ja nyt Helsingissä.

Aamalla kun herään, kotiini on jaettu päivän lehti. Jakajana on maahanmuuttaja. Kun otan bussin töihin, kuljettaja on todennäköisesti maahanmuuttaja. Työlounaani on kokannut maahanmuuttaja ja sen tarjoilee toinen maahanmuuttaja. Ilalla kun lähdän töistä, työhuoneettani käy siivoamassa maahanmuuttaja.

Suomen historian suurimmat ikäluokat ovat juuri siirtymässä eläkkeelle. Samalla juuri työikään tuleva sukupolvi on historiallisen pieni. Toisaalta Suomessa on jonkinlainen vauvabuumi. Yhtälö tarkoittaa, että harvinaisen pieni osuus väestöstä joutuu elättämään paitsi itsensä, myös jo työuransa tehneen suuren ikäluokan sekä vielä pari vuosikymmentä työelämään liian nuoren, mutta suuren ikäluokan.

Työvoimapulan ei uskota tulevan

Tällä vuosikymmenellä työvoima vähenee jopa sadoil-latuhansilla työntekijöillä. Vaikka vielä äsken meillä oli talouslama ja suuri työttömyys, työvoimapula on kuitenkin käymässä ilmeiseksi monilla aloilla. Osallak-keeksi on esitetty opiskelujen lyhentämistä, synnytysian alentamista ja työurien pidentämistä sekä pitkäaikais-työttömien saamista työelämään.

Kaikki nämä ehdotukset ovat ainakin jossakin muo-dossa kannatettavia, mutta ne eivät riitä työvoi-mapulaongelman ratkaisemiseen kokonaisuudessaan.

Osa poliitikoista ja kansalaisista kiistää kuitenkin työvoimapulan koskaan tulevan. He väittävät, että koneet tekevät jatkossa yhä suuremman osan töistämme puolestamme. Kuitenkin yhä suurempi osa työstä on palvelutyötä, mikä vaatii nimenomaan ihmisiä. Lisäksi jos työllisten määrä suhteessa muuhun väestöön pie-nenee, hyvinvointipalvelujen ylläpitäminen edellyttää niin korkeaa tuloveroprosenttia, ettei ole enää miele-kästä tehdä työtä.

Mitään yhtä ratkaisua työvoimapulaan ei ole. Työ-peräinen maahanmuutto on kuitenkin ainoa toimiva keino työvoimapulan paikkaamiseksi. Suomi ei toki ole maailman houkuttelevin maa maahanmuuttajille: maahan tuleva ei todennäköisesti osaa maassa puhut-tua kieltä, toisin kuin esimerkiksi Isoon-Britanniaan tai Ranskaan aikova. Lisäksi vähäisen maahanmuutto-väestömme vuoksi kovinkaan monella ei ole valmiiksi tuttuja täällä, joiden kautta löytäisi sisään suomalaiseen yhteiskuntaan. Joillekin myös ilmastolla voi olla väliä.

Ilmapiiri on kiristynyt

Paljon huolestuttavampaa on kuitenkin viime vuosina kiihtynyt kielteinen ilmapiiri maahanmuuttoa ja maa-

hanmuuttajia kohtaan. Vaikka osa maahanmuuttovas-taisista poliitikoista kertoo vastustavansa ensisijaisesti pakolaisia, eikä työperäisiä maahanmuuttajia, asenne vaikuttaa myös jälkimmäisiin: katukuvassa on täysin mahdotonta arvioida, millä perusteella henkilö on tul-lut Suomeen. Väkivallan kohteeksi kertovat joutuneensa sekä työperäiset että humanitääriset maahanmuuttajat.

Maahanmuuttokeskustelu Suomessa on edelleen polarisoitunutta. Maahanmuuttokriitikoiden mieles-tä maahanmuutto tarkoittaisi käytännössä Suomen ja suomalaisuuden tuhoa. Maahanmuuttajaystävällisinä esiintyvät taas tuntuvat kiistävän, että maahanmuut-toon liittyisi minkäänlaisia ongelmia. Maahanmuuttajat nähtiin suunnilleen kaikkien ongelmien ratkaisijoina.

Tähän keskusteluilmapiiriin haluaisin tuoda maa-hanmuuttorealismia. Maahanmuuttajat eivät uhkaa suomalaista kulttuuria, mutta on myös sinisilmäisyyt-tä kiistää, että ainakin osaa maahanmuuttajista uhkaa syrjäytyminen esimerkiksi kielitaidottomuuden, kor-kean työttömyyden ja rasististen kokemusten vuoksi.

Vastakkainasettelusta ei hyödy kukaan

Suomalaisten ja maahanmuuttajien vastakkainasettelu ei ole Suomelle eduksi. Suomi tarvitsee maahanmuut-tajia ja maahanmuuttajat Suomea. Suomen väestöra-kenne on sellainen että lähivuosina maamme kärsii työvoimapulasta, jonka vuoksi Suomen pitää olla hou-kutteleva osaavalle työvoimalle. Osaavalla työvoimalla en tarkoita vain huippukoulutettuja. Eniten pulaa tulee olemaan sellaisista työntekijöistä, joita osataan arvos-taa vain silloin, jos heitä ei olisi: siivoojia, bussikuskeja ja tarjoilijoita.

Suomen pitää myös kantaa vastuunsa vainoa ja so-tia pakenevista pakolaisista. Samalla työperäisiä maa-hanmuuttajia ja pakolaisia ei pidä nähdä täysin eril-lään toisistaan: myös pakolaiset ja heidän lapsensa ovat Suomelle myös työvoimaa, jos heidän kotouttamiseen-sa panostetaan.

Maahanmuuttajat ovat velvollisia oppimaan suo-mea, noudattamaan Suomen lakia ja kunnioittamaan suomalaista kulttuuria. Vastaavasti maahanmuuttajilla pitää olla oikeus ja mahdollisuus saada kieli-, kulttuu-ri- ja lakiopetusta.

Yhteiskunnan on suvaittava monenlaisia elämän-tapoja niin suomalaisille kuin maahanmuuttajillekin, mutta lain on oltava kaikille sama – myös käytännössä.

Husein Muhammed

Clear and transparent competition

👤 **Erkki Rajaniemi**, Director and Head of the Insurance Market Unit at the Ministry of Social Affairs and Health, calls for legislative reforms during the current electoral period. He is concerned about the lack of clarity and transparency in the competition between authorized pension providers.

Rajaniemi finds it important that the services relating to wellbeing at work are in compliance with the key principles of the earnings-related pension scheme. After all, the service offered by pension providers benefits the employees, the employers and the entire earnings-related pension scheme.

Nevertheless, there is room for improvement. For example, the additional cash payments promised by pension providers to new corporate customers should be used for wellbeing at work, but it is often unclear what the final purpose of use of those funds is. According to Rajaniemi, the additional cash payments should not be just lump sums but service packages targeting specific problems. The purpose of use should be defined in clear contracts, and the actual usage should be reported and followed up. Statistics should be compiled on what type of customer groups the money has been spent on. In addition, new and old customers should be treated equally: anything promised to new customers should also be available to old ones.

The rules ought to be the same for all. Services relating to wellbeing at work are financed from the administrative share of the disability risk, amounting to approximately 0.03 per cent of the insured persons' wage sum. In the acquisition of new customers, some pension providers use only funds reserved for workplace health promotion programs, while others promise additional cash payments. In some cases, up to 3-4 per cent of a pension provider's operative expenses consist of additional cash payments transferred from the provision for pooled claims. Thus, in the end, the system pays for these additional payments. This distorts competition, which is why any extra payments should be subject to a penalty, according to Rajaniemi.

Calling for increasing transparency, Rajaniemi presents a more radical thought: making the administrative portion of the TyEL contribution pension provider-specific. The more efficient the company is, the less money is spent on

administration. Why not let efficiency be reflected in the collected TyEL contributions? This would generate a pressure for competition in the field.

The purpose of a diversified scheme is to offer genuinely versatile insurance alternatives for employers. The fact remains, however, that the field is centralized. Therefore a regulation is required to ensure that it is possible to arrange services relating to wellbeing at work on equal terms, regardless of who the selected authorized pension provider is.

How can small pension providers, industry-wide and company funds compete successfully in this area since they do not collect an administrative share of the disability risk with which to finance these services? Is an industry-wide or a company pension fund genuinely a possible alternative for corporate insuring? Rajaniemi concludes that it should be - which is why legislation needs to undergo a comprehensive reform. "Let the entrepreneurs concentrate on their core business and make it more effortless and attractive to found and manage an industry-wide or a company pension fund", Rajaniemi proclaims.

Europe focuses on the retirement age

👤 The ageing population and a prolonged lifespan present challenges to the sustainability of European pension schemes and the public economy. People spend a considerably longer time in retirement than before, but the payers decrease in number.

The general retirement age in the EU 15 countries is 65 years. Denmark, Germany and France have already decided to raise the old-age retirement age to 67. Britain and Ireland are aiming for 68, while the Netherlands have decided for 66 as of 2020. As in Denmark, the retirement age in the Netherlands will be linked to the development of the life expectancy rate. At current estimates, the retirement age would rise to 68 by 2030. In all countries, the transition periods are long.

Discussions on raising the retirement age are conducted also in Austria and Belgium. In Sweden, special attention is paid to raising the lower retirement age (55 yrs) of supplementary pension schemes.

In Finland, the goal has been set: to increase the effective retirement age with three years by 2025. The means to achieve this goal are yet to be chosen. Pure pension policy measures are not

enough, but opinion polls show that the assessed suitable retirement age has risen by three years since 1998. Furthermore, an increasing number of people (nearly 50 per cent) want to continue at work past the age of 63.

The Pension Record

👤 Approximately three million pension records are sent out this year. The record contains data on private-sector employments, self-employment and other earnings affecting the future pension accrued by the end of 2010. The earned pension is reported in the 2011 index level.

This year, pension providers investigate earnings data from the last seven years without verification from the pension record recipient. As of 2013, the time frame will be reduced to five years.

Until the end of 2004, the pension was calculated on the basis of the earnings during the last few years. As of the 2005 pension reform, pension has accrued on the basis of all annual earnings according to an age-specific accrual rate.

Since 2008, the pension record has been sent annually to all persons aged 18-67 who are insured under the earnings-related pension acts or have unpaid periods in Finland. Retirees and people living abroad do not receive a pension record.

Since receiving the pension record regularly, citizens have found it the most important source of information on earnings-related pension provision. All recent surveys point out the record as a more important source of pension information than (electronic) media, the Finnish Centre for Pensions, pension providers, friends or the chief shop steward at the workplace. Surveys also show that citizens are no longer as prone as before to underestimate their accrued pension provision.

In 2012, the overall pension record will include both private and public-sector earnings-related pension earned in Finland. The task at hand is to encourage as many as possible to check their pension record online. So far, only 43,000 insured persons have chosen to receive an e-record. However, the breakthrough of the e-record will increase people's understanding of their most important form of social security: the earnings-related pension.

ELÄKETURVAKESKUKSEN JULKAISUT OVAT LADATTAVISSA PDF-MUODOSSA KOTISIVULTA WWW.ETK.FI
JULKAISUJA VOI MYÖSTILATA PAPERIVERSIONA OSOITTEESTA AINEISTOTILAUKSET@ETK.FI (TAI VAIHDE 010 7511)

RAPORTTEJA

Ikääntyvien työttömyys ja työttömyysputki

– katsaus viimeaikaiseen kehitykseen

Tutkimuksessa kuvataan ikääntyvien työttömyyttä työmarkkinoiden virtojen avulla rekisteriaineistojen valossa vuoteen 2009 asti. Tutkimuksen erityisenä kiinnostuksen kohteena ovat työttömyysputken alaikärajan korotuksiin liittyvät muutokset. Tuore tutkimusaineisto antaa mahdollisuuden kuvata ikääntyvien työttömyyttä vuoden 2009 talouden taantumassa. Tutkimus tarjoaa ajantasaista tietoa ikääntyvien työttömyydestä ja työttömyysputken käytöstä yhteiskunnallisen keskustelun tueksi.

*Tekijät: Signe Jauhiainen ja Juha Rantala
Sarja: Eläketurvakeskuksen raportteja 2011:3
ISBN 978-951-691-147-5 (nid.)
ISBN 978-951-691-148-2 (PDF)
ISSN-L 1238-5948
ISSN 1238-5948 (painettu)
ISSN 1798-7490 (verkkojulkaisu)*

Hedge-rahastot työeläkesijoittajien salkuissa

Raportissa tarkastellaan hedge-rahastojen käytökelopaisuutta sijoituskohteena. Selvityksen ovat tehneet Oulun yliopiston rahoituksen tutkijat Hannu Kahra, Juha Joenväärä ja Pekka Tolonen. Tutkijoiden päätelmän mukaan hedge-rahastot soveltuisivat institutionaaliselle sijoittajalle hyvin sekä riskin hajauttamiseen että lisätuoton saamiseen. Selvityksessä arvioidaan myös hedge-rahastojen valintaa.

*Tekijät: Hannu Kahra (toim.)
Sarja: Eläketurvakeskuksen raportteja 2011:2
ISBN 978-951-691-145-1 (nid.)
ISBN 978-951-691-146-8 (PDF)
ISSN-L 1238-5948
ISSN 1238-5948 (painettu)
ISSN 1798-7490 (verkkojulkaisu)*

TILASTOJA

Taskutilasto 2011 / Fickstatistik 2011 / Pocket Statistics 2011

Taskutilastoon on koottu keskeisiä eläketurvaan liittyviä tilastotietoja. Lisäksi julkaisu sisältää tietoja koko sosiaaliturvasta sekä Suomen väestöstä. Taskutilasto on saatavissa suomen-, ruotsin- ja englanninkielisenä. (Ilmestyy kesäkuun lopulla).

*ISSN-L 1235-6808 (suomenkielinen)
ISSN-L 1236-6463 (ruotsinkielinen)
ISSN-L 1235-7480 (englanninkielinen)*

TILASTORAPORTTEJA

Eläkkeellesiirtymisikä Suomen työeläkejärjestelmässä

Raportissa tarkastellaan eläkkeellesiirtymisikää tätä tarkoitusta varten kehitetyn mittarin, eläkkeellesiirtymisiän odotteen, avulla. Julkaisussa esitetään eläkkeellesiirtymisiän odotteen määritelmä ja laskutapa sekä kuvataan siinä tapahtunutta kehitystä vuosina 1996–2010.

*Tekijä: Jari Kannisto
Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 2/2011
ISSN-L 1459-3823
ISSN 1459-3823 (painettu)
ISSN 1798-7466 (verkkojulkaisu)*

KESKUSTELUALOITTEITA

Joustava vanhuuseläkeikä ja eläkesuunnitelmien toteutuminen

Joustava eläkeikä -seurantatutkimuksessa tutkitaan ikääntyneiden työntekijöiden eläkeaikomuksia ja eläkkeelle siirtymistä sekä näihin vaikuttaneita tekijöitä. Kohdejoukkona ovat vuosina 1942–1945 syntyneet yksityisalojen palkansaajat. Erityisesti niiden, jotka suunnittelivat jäävänsä eläkkeelle aikaisintaan 64 vuoden iässä, eläkekumukset toteutuivat hyvin. Myöhäistä eläkkeelle siirtymistä selittivät lyhyeksi jäänyt työura, tärkeäksi koettu työ ja suurempi eläke.

*Tekijät: Seppo Karisalmi, Eila Tuominen, Mervi Takala ja Kasimir Kaliva
Sarja: Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 2011:4
ISSN-L 1795-3103
ISSN 1795-3103 (painettu)
ISSN 1797-3635 (verkkojulkaisu)*

Työhönpaluu kuntoutustuen jälkeen – Työeläkejärjestelmän rekisteritietoihin perustuva selvitys

Vain pieni osa kaikista määräaikaikaiselle kuntoutustuelle siirtyneistä palaa työhön. Selvityksessä tarkastellaan erityisesti työsuhteen pysyvyyden merkitystä kuntoutustuelta työhön palaamiselle. Mikäli työsuhte pysyi voimassa koko kuntoutustukijakson ajan, työhön palanneiden osuus kuntoutustuen päättymisen jälkeen oli muihin verrattuna kaksinkertainen.

*Tekijät: Raija Gould, Jukka Lampi ja Heidi Nyman
Sarja: Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 2011:3
ISSN-L 1795-3103
ISSN 1797-3635 (verkkojulkaisu)*